

1982/83:114

Fredagen den 8 april

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott och riksdagens löne delegation

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny ledamot i arbetsmarknadsutskottet efter Nils-Olof Grönhagen anmält nuvarande suppleanten Gustav Persson och som ny suppleant anmält Sven Lundberg.

Vidare har socialdemokratiska riksdagsgruppen som ny ledamot i riksdagens löne delegation efter Nils-Olof Grönhagen anmält nuvarande suppleanten Per-Axel Nilsson och som ny suppleant anmält Sven Lundberg.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i arbetsmarknadsutskottet

Gustav Persson (s)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Sven Lundberg (s)

ledamot i riksdagens löne delegation

Per-Axel Nilsson (s)

suppleant i riksdagens löne delegation

Sven Lundberg (s)

Fredagen den
8 april 1983

*Om åtgärder mot
arbetslösheten i
Värmlands län*

2 § Svar på fråga 1982/83:371 om åtgärder mot arbetslösheten i Värmlands län

Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bertil Jonasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att minska arbetslösheten i Värmland kommande vinter genom byggande av möjliga vägobjekt.

Jag instämmer med Bertil Jonasson när han nämner vägbyggandets betydelse för människornas levnadsvillkor, för näringslivet, för sysselsättningen och för trafiksäkerheten.

Jag vill här erinra om att regeringen i oktober förra året beslutade om tidigareläggningar av statliga investeringar för drygt 1 miljard kronor för att minska arbetslösheten bland byggarbetare under vintern i år. I Värmlands län tidigarelades statliga investeringar för 63 milj. kr., varav vägbyggen för 48 milj. kr. Jag kan bl. a. nämna väg 723 mellan Skåre och Järpetan och väg 885 mellan Fredros och Hundviken.

Regeringen följer sysselsättningsläget mycket noggrant, och just nu pågår arbetet med kompletteringspropositionen i regeringskansliet. Naturligtvis gör vi i det sammanhanget bedömningar om eventuella behov av ytterligare åtgärder i förhållande till årets budgetproposition med hänsyn till hur vi nu bedömer sysselsättningsutvecklingen i vinter.

Anf. 3 BERTIL JONASSON. (c):

Herr talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga om ytterligare satsningar på Värmlandsvägarna.

Att sysselsättningsituationen i Värmland är allvarlig har diskuterats mycket här i riksdagen. Värmlands län ligger illa till och har näst efter Norrbottens län den största arbetslösheten. De löften som gavs i höstas, bl. a. i valrörelsen, av socialdemokratiska talare om ökad sysselsättning har, trots att vi nu har en socialdemokratisk regering, ingalunda vänt trenden. Arbetslösheten ökar.

Nuläget är det, att vi har 1 500 fler arbetslösa än ett år tidigare. Samtidigt har vi 1 000 fler i beredskapsarbete. Under våren kan man kanske räkna med att denna arbetslöshet sjunker något, men framemot hösten kommer den säkert att öka igen. Då får vi en ny arbetslöshetstopp – vissa arbeten stannar av och en ny kull kommer ut som behöver få arbete. Vi kommer säkert att få en rekordarbetslöshet på hösten. Det är naturligtvis bra att man har satsat på beredskapsarbeten och att det nu är 1 000 fler som har sådana – men det behövs också. Det gjorde Fälldinregeringen på sin tid, och det har också denna regering nu gjort. Arbetsmarknadsministern nämner i svaret de satsningar som har genomförts och som Värmland har fått del av.

Det är bra att allt görs för att skapa sysselsättningsmöjligheter. Det gäller i stort, men det är viktigast för ungdomen. Det är dyrbart och slösaktigt att inte utnyttja ledig arbetskraft. Den maskinpark som entreprenörer och åkare har utnyttjas inte heller. Också detta är irrationellt. Även de behöver arbete för sin utkomst. En satsning på vägbyggandet ger många kringeffekter och

därmed sysselsättning åt många i andra hand.

Vårt vägbestånd behöver rustas upp. Det skulle i sig sätta fart på investeringar i företag och därmed ge högre sysselsättning och produktion. Projekteringen av behövliga vägutbyggnader ligger långt framme, och jag har till arbetsmarknadsministern överlämnat en lista på vägar som verkligen behöver rustas upp. Det är viktiga vägbyggen allesammans. Trafiksäkerheten skulle också främjas, något som är mycket angeläget och på sikt lönande. En satsning på vägar är något som ger gott resultat ur ekonomisk synpunkt.

Arbetsmarknadsministern instämmer i mitt synsätt när det gäller en satsning på vägarna. Det är bra. Arbetsmarknadsministern säger också att regeringen följer sysselsättningsläget och att arbetet med kompletteringspropositionen nu pågår i regeringskansliet. Det är just därför som jag har ställt denna fråga. Det är viktigt att man i detta arbete tar hänsyn till situationen i Värmland. Jag vill till sist fråga arbetsmarknadsministern: Kan vi, mot bakgrund av de siffror som jag här har nämnt och med tanke på den situation som onekligen väntar i höst, påräkna mer pengar i höst?

Anf. 4 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Först vill jag något kommentera det som Bertil Jonasson talade om i inledningen, nämligen de löften som gavs i valrörelsen. Vi gav löften om satsningar på sysselsättningspolitiken, men vi sade i valrörelsen också klart att vi inte har några trollkonster till vårt förfogande och att vi inte omedelbart kan vända en negativ utveckling. Vi sade dessutom att arbetslösheten kommer att bli besvärlig under detta år.

Om man skall bedöma vad regeringen har gjort för Värmland, kan det vara bra att läsa vad länsarbetsnämnden i Värmland skriver i sin senaste prognos, som är daterad den 23 mars i år. Länsarbetsnämnden säger bl. a.:

”Arbetslösheten i Värmlands län med för dagen 6,7 % av den yrkesverksamma delen av befolkningen utan arbete är något lägre än under januari månad 1983, då man även kunde notera en liten minskning från december månad föregående år. Kurvan över antalet arbetslösa vänder således nu nedåt igen, mycket tack vare massiva insatser i form av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning.”

Sedan redovisar länsarbetsnämnden, precis som Bertil Jonasson gjorde, hur många fler människor som sysselsätts genom arbetsmarknadspolitiska insatser.

Detta är alltså resultatet av de sysselsättningsinsatser som regeringen gjorde i oktober månad – och utan vilka situationen i Värmland skulle ha varit ännu mycket värre än den i dag är. Men trots dessa insatser är läget i Värmland allvarligt, och därför bedömer regeringen nu utvecklingen inför kommande höst och vinter. Regeringens arbete med detta pågår. Vi har alltså inte tagit ställning än, men jag tror att jag vågar göra den bedömningen att regeringen kommer att anse det nödvändigt att satsa ytterligare medel för att bekämpa arbetslösheten.

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om åtgärder mot
arbetslösheten i
Värmlands län*

Fredagen den
8 april 1983

Om kostersättningsmedel till ungdomar med multipla födoämnesallergier

Anf. 5 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! När arbetsmarknadsministern säger att det inte är lätt att vända en utveckling omedelbart kan jag givetvis förstå detta mycket väl. Jag har klart för mig den situation som man i hela världen lever med och som vi här i Sverige inte har kunnat undgå. Det är lågkonjunktur, och det har varit besvärligt, och en sådan utveckling kan man inte undkomma, eller vända på en gång. Det är svårt för vilken regering som än sitter. Det poängterades kanske alldeles för litet i valrörelsen att vi befann oss i en situation där det var svårt.

Vad jag här har sagt, och det står jag för, är att man inte har lyckats vända denna trend. Men jag säger också, som jag sade förut, att vi är tacksamma för att vi har fått mera pengar, liksom vi fick av den förra regeringen. Det är bra att så har skett, och det var nödvändigt.

Jag skall inte nu stå här och gräla om detta. Vad jag är ute efter är att vi verkligen får pengar till nödvändiga insatser när vi beräknar att få en hög arbetslöshet till hösten. Det ser ofrånkomligt ut och kommer förmodligen att bli så, och därför måste vi få möjligheter att kunna ge även den nya kullen sysselsättningsmöjligheter genom att bevilja pengar.

Slutligen vill jag bara tacka för det sista som arbetsmarknadsministern sade, som jag betraktar som ett löfte om mera pengar i det läget.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1982/83:365 om kostersättningsmedel till ungdomar med multipla födoämnesallergier

Anf. 6 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Bengt Kindbom har frågat mig om jag är beredd att medverka till att åldersgränsen för att barn med födoämnesallergiska sjukdomar skall få kostersättningsmedel utskrivna på recept flyttas från 16 till 18 år eller att kostersättningsmedel kommer in under läkemedelsförordningen och utskrivs till personer över 16 år efter kvalificerad diagnostisering.

Enligt de regler som nu gäller skall lagen om begränsning av läkemedelskostnader även tillämpas på vissa livsmedel som förskrivs till barn under 16 år med vissa särskilt angivna sjukdomar. Detta innebär att livsmedlen kan säljas på i huvudsak samma sätt och samma villkor som gäller för receptbelagda läkemedel.

Frågan om att dessa regler för läkemedelsrabatterning skulle gälla även för personer över 16 år har tidigare aktualiserats genom en motion till 1978/79 års riksdag i anslutning till en proposition om förenklade regler för tillhandahållande av specialdestinerade livsmedel för barn under 16 år. Socialförsäkringsutskottet underströk därvid att specialdestinerade livsmedel inte var att hänföra till läkemedel och att reglerna för prisnedsättning på läkemedel i detta sammanhang därför knappast var rättvisande eftersom dessa livsmedel

i varierande omfattning ersatte vanliga livsmedel.

Jag delar socialförsäkringsutskottets uppfattning att lösningen av de här aktuella problemen för personer över 16 år inte i första hand ligger i ett utvidgat system för läkemedelsrabatterning. I den mån den allmänna försäkringen skall ersätta merkostnaden för vissa kostersättningsmedel bör det ske inom ramen för handikappersättningen. Denna kan utgå för personer som är över 16 år och som fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att de bl. a. får vidkännas betydande merutgifter.

Mot denna bakgrund har jag inga planer på att föreslå några sådana förändringar i regelsystemet som Bengt Kindbom tar upp i sin fråga.

Jag vill tillägga att det vid sidan om handikappersättningen finns möjligheter att få bidrag från vissa landsting för utgifter för specialdestinerad kost.

Anf. 7 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Utgångspunkten för frågan är att barn under 16 år kan få kostersättningsmedel utskrivna på recept, medan detta inte är möjligt för de ungdomar över 16 år som har svåra födoämnesallergier. Dessa ungdomar och deras familjer har svårt att förstå att de bara därför att ungdomarna har fyllt 16 år skall svara för den större delen av kostnaderna, som i svåra fall rör sig om tusenlappar, samtidigt som det inte inträffat några förändringar i hälsotillståndet. Preparaten är mycket viktiga för ungdomarna just under pubertetsåren, då de äter mycket, har god aptit och behöver ett stort närings- och kaloritillskott för sin utveckling och tillväxt.

Socialministern ger i sitt svar inte någon lösning på dessa problem för de ungdomar som har drabbats av denna sjukdom. Med anledning därav vill jag fråga vad socialministern anser vara lösningen på det här problemet. Socialministern delar socialförsäkringsutskottets uppfattning, att lösningen inte ligger i att låta kostnadsersättningsmedlen komma in under läkemedelsrabatteringen.

Rättvisefrågan, som socialförsäkringsutskottet har tagit upp, löses inte heller, för om landstingen tillämpar olika regler blir det ju föga rättvist. Det kan också vara en svår och komplicerad väg att ge stödet via handikappersättningen, eftersom det då blir en bedömningsfråga från fall till fall. Den rättvisefrågan känner jag väl till, eftersom jag själv är allergiker och just nu drabbas av pollenallergi. Jag har också födoämnesallergier, men de problemen är mycket små, eftersom jag kan undvika de födoämnen jag inte tål. Däremot kan jag inte undvara sprej under våren, men för kostnaden för den får jag stöd. Ungdomar som har problem under hela året och som inte kan skydda sig när det gäller födoämnen har emellertid inte möjlighet att få stöd.

Jag får väl återkomma till dessa frågor och försöka motivera dem bättre för att få en rättvis lösning av problemet för det fåtal fall det gäller. Som jag påpekat avser jag här sådana fall där man gjort en kvalificerad diagnostisering.

Fredagen den
8 april 1983

*Om tidpunkten
för förslag till
riksdagen om för-
skolebarnens hem-
språksstöd*

Anf. 8 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det är inte nödvändigt att Bengt Kindbom försöker motivera detta bättre. Det räcker med den motivering som har gjorts. Jag är helt medveten om att problemen finns. Jag är själv icke allergiker, men jag har födoämnesallergiska barn och vet därigenom att problemen existerar – något som jag känner till också på annat sätt.

Den lösning som Bengt Kindbom tänker sig, nämligen att höja åldersgränsen från 16 till 18 år, undanröjer inte problemen för de aktuella sjukdomsgrupperna. Behov av kostersättningsmedel kan finnas långt upp i åldrarna – det vet Bengt Kindbom. Alternativet att helt slopa åldersgränsen har, som jag nämnde i mitt svar, prövats av riksdagen för några år sedan och därvid avvisats enhälligt. Att gränsen satts vid 16 år har att göra med den generella gräns som gäller vad avser både sjukförsäkring och pensionsför-
måner. Exempelvis går gränsen för rätt till handikappersättning vid 16 år. Handikappersättning är också den ersättningsform som är avsedd att användas för personer vilkas handikapp medför dryga merkostnader.

Därmed har jag också sagt att om man skall lösa detta problem, som vi ju vet finns, så måste man förbättra reglerna för handikappersättningen. Men då måste det gälla också andra grupper, och dess värre har vi inte för tillfället råd att gå den vägen.

Anf. 9 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Socialministern och jag är ganska överens om att det här finns problem som drabbar enskilda.

Vad jag menade med att jag skulle argumentera ytterligare för detta var att jag motionsvägen kunde ta upp frågan för riksdagens prövning ännu en gång. Det är ju den vägen vi som riksdagsmän har att gå, och det kunde alltså vara nästa steg i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1982/83:386 om tidpunkten för förslag till riksdagen om förskolebarnens hemspråksstöd

Anf. 10 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Gunnel Liljegren har frågat statsrådet Sigurdsen när en proposition om förskolebarnens hemspråksstöd är att vänta. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det ankommer på mig att besvara frågan.

Jag vill börja med att ge ledamöter och andra medverkande i utredningen om språkminoriteter i förskoleåldern en komplimang för ett väl genomarbetat och i många avseenden intressant betänkande om språk- och kulturstödet för invandrar- och minoritetsbarn i förskoleåldern. Huvuddelen av de tankegångar och de förslag som redovisas i betänkandet riktar sig till kommunerna, till den verksamma personalen och till berörda statliga ämbetsverk. Förslagen kan i de flesta fall tillämpas i den dagliga verksam-

heten utan att det erfordras något ställningstagande från regeringens eller riksdagens sida.

Ett par av förslagen kräver dock behandling av regering och riksdag. Det gäller utredningens förslag att det i socialtjänstlagen skall införas en bestämmelse med innebörden att kommunerna skall vara skyldiga att anordna hemspråksstöd för förskolebarn med annat hemspråk än svenska. Det gäller vidare utredningens förslag till utformning av det statliga stödet till verksamheten.

Som aviserats i budgetpropositionen avser regeringen att senare återkomma till riksdagen med förslag om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen m. m. Beredningen av dessa frågor pågår f. n. inom regeringskansliet. I det sammanhanget kommer också de nämnda förslagen från utredningen om språkminoriteter i förskoleåldern att beredas.

Anf. 11 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Först vill jag tacka socialministern för erkännandet av kommitténs arbete.

Det var lugnande att höra att propositionen är på väg, även om jag måste tillstå att jag hade väntat den under innevarande session. Vad finns det att vänta på?

Utformningen av det statliga stödet till hemspråksundervisningen och av lagen kräver visserligen att regering och riksdag tar ställning till en del pedagogiska, lingvistiska och sociala frågor som vi i utredningen har berört, men frågorna har också sedan utredningen avlämnade sitt betänkande blivit mycket ordentligt belysta, bl. a. genom ett symposium som Wenner-Gren Centers arbetsgrupp för studiet av skolans problem anordnade sommaren 1982 kring mångkulturell och flerspråklig undervisning i invandrarländer. Språk- och kulturarvskommittén under Birgitta Ulvhammars ledning, som också arbetar med dessa problem, hade anordnat detta symposium och inbjudit internationellt kända forskare från världens alla hörn. De behandlade då språkliga, psykologiska och politiska aspekter på ämnet och redovisade sina forskningsresultat. De gjorde några försynta påpekanden om att dessa resultat funnits att tillgå i årtal. Det är ett påpekande som jag gärna vill vidarebefordra till socialministern och regeringen. Deltagarna i symposiet gjorde också rent hus med föreställningen att barn måste ha ett färdigt språk, ett modersmål, innan de börjar lära sig ett andra språk. Barn kan alltså med rätt metodik och under i övrigt gynnsamma betingelser mycket väl tillgodogöra sig två språk samtidigt. Att det fenomenet på intet sätt är bundet till språk- eller socialgrupp har också tydligt visats. Vissa barn kan ju rent individuellt behöva stöd för sin språkliga utveckling. På det området måste särskilda insatser göras.

Att vi nu får en proposition och en riksdagsbehandling av utredningens resultat kommer att innebära ett stöd för kommunerna. Det kan inte ha undgått socialministern att det finns en reservation fogad till utredningens betänkande, där jag kräver att också invandrarorganisationer skall få rätt att ordna hemspråksstöd för förskolebarn. Både för kommunerna och för

Fredagen den
8 april 1983

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

invandraringorganisationerna är det av vikt att staten, regering och riksdag, tar ställning till dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1982/83:85 om underlättande av vårdnad av barn i det egna hemmet

Anf. 12 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att göra det möjligt för småbarnsföräldrar som så önskar att själva stanna hemma och vårda sina barn.

Jag utgår från att Ulla Tillander ställt sin fråga utifrån vad som är bäst för barnen. Jag hoppas vi är överens om att barn kan uppleva trygghet och få en god omvårdnad såväl om en förälder är hemarbetande som när båda föräldrarna förvärvsarbetar. Det är inte givet att barn upplever en större trygghet för att en förälder väljer att stanna hemma eftersom det finns så många andra faktorer som inverkar på barnens och barnfamiljernas situation. Det viktigaste för barnet är kanske att föräldrarna är nöjda och trygga i sin situation.

Barn behöver trygghet men barn behöver också utvecklas i samspel med andra barn och med flera vuxna. Min uppfattning är att den kommunala barnomsorgen kan ge barnen både trygghet och den stimulans som samvaron med andra barn och andra vuxna ger.

Jag är medveten om att det inte alltid är möjligt att välja mellan förvärvsarbete och hemarbete. Förutsättningen för ett sådant val är att det finns tillgång till arbete och barnomsorg.

Jag är också medveten om att barnfamiljerna – och det gäller generellt – har det besvärligt ekonomiskt. Det grundläggande skälet är att reallönerna urholkats under senare år. Den socialdemokratiska regeringen har därför vidtagit en rad olika åtgärder på det samhällsekonomiska området, som vi räknar med på sikt skall återställa landets konkurrenskraft och därmed ge förutsättningar för tillväxt i ekonomin och höjda reallöner.

Regeringen har därutöver vidtagit en rad åtgärder som får betydelse för barnfamiljerna redan innan de långsiktiga målen kan nås. Barnbidragen höjdes den 1 januari 1983. Flerbarnstilläggen fördubblades från samma datum. En proposition har lämnats till riksdagen med förslag om att även ungdomar i åldern 16–19 år som studerar skall berättiga till flerbarnstillägg. Livsmedelssubventionerna har ökat på mjölk och ost, som ju har stor betydelse i barnfamiljernas kosthåll.

Vissa familjepolitiska stödformer har genom sin utformning särskilt stor betydelse för familjer med en hemarbetande make. Detta gäller framför allt bostadsbidragen och flerbarnstilläggen. Båda dessa stöd har höjts från årsskiftet.

Jag är medveten om att det ekonomiska familjestödet behöver ses över

ytterligare. Flera statliga kommittéer har lagt fram eller kommer inom kort att lägga fram resultatet av sitt arbete. Detta gäller bl. a. familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén. Jag har därför nyligen tillsatt en särskild beredning inom regeringskansliet som skall göra en samlad översyn av det familjeekonomiska stödet. När beredningen är klar är jag beredd att återkomma till riksdagen med förslag till de förändringar av familjestödet som kan behövas.

Anf. 13 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min interpellation.

Socialministern uttrycker i inledningen av svaret en förhoppning om att vi är överens om att det är barnens bästa som är utgångspunkten och att vi är eniga om att den kommunala barnomsorgen i de flesta fall tillgodoser behovet av en i stort sett väl fungerande omsorg om barnen och att föräldrarna tryggt kan lämna sina barn till den kommunala barnomsorgen.

Om allt detta är vi helt eniga. Som ett talande och otvetydigt bevis på det kan man peka på att satsningen på den offentliga barnomsorgen – både när det gäller ekonomiska resurser och när det gäller antalet nytillkomna platser inom barnomsorgen under de senaste åren – har varit mycket kraftig.

Då centern hade huvudansvaret för de sociala frågorna skedde utbyggnaden med en kraftfullhet som saknar motstycke. När det gäller den saken behöver vi således inte spilla särskilt många ord. Det var inte heller det som min interpellation gällde.

I svaret räknar socialministern upp en lång rad åtgärder, däribland flerbarnstillägget. Detta har nu fördubblats. Det är utmärkt, inte minst med tanke på att socialdemokraterna var emot flerbarnstillägget då Fälldinregeringen första gången, 1981, lade fram sitt förslag. Förslaget om att ungdomar som är i åldern 16–19 år och som studerar skall berättiga till flerbarnstillägg är också bra. Sten Andersson nämner vidare höjningen av barnbidragen fr. o. m. den 1 januari i år och säger att det är en förbättring för barnfamiljerna. Men han underlåter att nämna effekterna av devalveringen och momshöjningen, som drabbar barnfamiljernas köpkraft på ett sådant sätt att barnbidragshöjningen knappast kan innebära en kompensation.

En väsentlig sak, som inte finns med och som många människor i dag direkt saknar, är valfriheten när det gäller barnomsorgen. Vi anser att barnomsorgen i samhället är ofullständig så länge man inte kommit till rätta med den bristen. Vi säger obetingat ja till olika former av kommunal barnomsorg – daghem, familjedaghem och andra former av barnomsorg, som möjliggör flexibilitet och anpassning med tanke på olika förhållanden och behov. Barnomsorgen är ändå inte fullständig förrän familjen själv kan välja den form av barnomsorg som man vill ha. Vi anser att det är en omotiverad och orättvis klåfingrighet och centralism då man vill begränsa en för alla människor så viktig uppgift som omsorgen om barnen. I vår familjepolitik är alltså frågan om valfriheten en hörnsten.

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Samhällets familjepolitiska uppgift måste vara att skapa förutsättningar för barn och föräldrar att utifrån egna förutsättningar forma tillvaron så, att den bäst passar familjen. Det är familjemedlemmarna själva som bäst känner till familjens önskemål och förutsättningar. Därför är det familjen som måste träffa valet av omsorgsform för barnen. Med barnomsorg avser vi, som jag sagt tidigare, alla former av barnomsorg – i hemmet, i familjedaghem, i förskola eller i daghem.

Man kan tala om verklig rättvisa och möjlighet att välja omsorgsform först när samhället också kan erbjuda ekonomiskt stöd åt den som önskar vårda egna barn i hemmet. För att uppnå rättvisa när det gäller barnomsorgen krävs det därför en utbyggnad av vårdnadsersättningen, vid sidan av den kommunala barnomsorgen. Mellan dessa former råder inget motsatsförhållande, utan den ena formen utgör en komplettering av den andra.

Behovet av barnomsorg är så varierande att ett samhälle som inte erbjuder båda dessa former inte på ett rättvist sätt kan tillgodose de behov som föreligger. För ensamstående skulle det tack vare vårdnadsersättningen bli möjligt att korta ned den för många barn ibland alltför långa vistelsen på daghem. För flerbarnsfamiljen med tre eller fyra barn är den kommunala barnomsorgen en lösning som inte alltid står till buds. I vilket fall som helst ter den sig orimlig för många föräldrar. Det blir för jobbigt. Den nuvarande ordningen är märklig. Den saken sätts verkligen på sin spets.

Som jag nämnde i interpellationen kan en dagbarnvårdare ta hand om alla fyra barnen i en familj – låt oss anta att det rör sig om fyra barn – och naturligtvis få lön för mödan. Den av föräldrarna som väljer att stanna hemma för att ta hand om tre eller fyra barn får däremot ingen som helst ersättning för sitt arbete. Allt fler upplever förhållandena som orättvisa, opraktiska och ideologiskt orimliga. Varför skall inte vården av egna barn uppskattas som ett arbete och ge rätt till ersättning när vården av andras barn gör det? Det finns en risk att sådana familjer hamnar i strykclass, både på grund av skattesystemet som inte tar hänsyn till försörjningsbördan och genom att arbetet med de egna barnen missgynnas.

Här måste jag framhålla att Fälldinregeringen, dess bättre, genomförde lagstadgad rätt till kortare arbetsdag för småbarnsföräldrar och rätt till ATP för vård av små barn i hemmet. Dessutom byggdes föräldraförsäkringen ut med tre månader enligt principen om vårdnadsersättning – lika ersättning, oavsett inkomst till den som helt eller delvis avstår från att förvärvsarbeta till dess att barnet blivit tolv månader. Detta måste få fortsätta.

Man kan tycka att detta var små steg. Men det stora är att det är steg i rätt riktning. Ett skäl för det är att alla skulle komma i åtnjutande av samhällets stöd till barnomsorg – inte som nu bara de som har tillgång till kommunal barnomsorg.

På senare tid har undersökningar som bl. a. presenterats av familjeekonomiska kommittén ställt i blyxtbelysning hur ansträngd flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation är jämfört med andra grupper. Det är gott och väl att flerbarnsstödet höjs och att socialdemokraterna numera inser att det stödet är nödvändigt. Men det är ändå otillräckligt. Och det är en gåta att man inte

kan erkänna att de nödvändiga insatser som görs när det gäller fostran av barn skall uppskattas inte bara när de sker utanför hemmet utan också när de sker i det egna hemmet.

En vårdnadsersättning skulle öka möjligheten att välja barnomsorgsform. Det är inget orimligt krav – det är tvärtom mycket rimligt. Det skulle, utöver många andra fördelar, även öppna vägen till den resurs också för samhället, hittills otillräckligt utnyttjad och förbisedd, som umgänget mellan föräldrar och barn utgör för dem som vill ha det så.

Jag vill sluta med att ställa en fråga till socialministern: Anser inte socialministern att det vore ganska självklart att det arbete som utförs med små barn i hemmet borde erkännas som ett arbete och därför berättiga till åtminstone viss ekonomisk ersättning?

Anf. 14 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det står helt klart att fostran av barn måste bygga på fasta normer och en förmåga att successivt ställa allt högre krav. Det gäller att visa kärlek, inte släpphänhet, att visa fasthet, inte hårdhet, samt att vara konsekvent gentemot barnen. Detta kan låta enkelt, men det kräver att man faktiskt har ork och tid för barnen, kan ta del av deras bekymmer och glädjeämnen, kan ställa krav och sätta gränser. Framför allt krävs det att föräldrarna kan förena detta med en omtanke och en ömhet för barnen som låter dem förstå att de är viktiga och omistliga.

Vi vet i dag att det finns ett starkt samband mellan harmoni hos föräldrarna och harmoni hos barnen. Socialministern sade också i sitt svar att det är viktigt att föräldrarna är nöjda och trygga i sin situation. Slutsatsen av detta måste vara att man bör göra allt inom familjepolitikens ram för att ge föräldrarna så stor möjlighet som tänkbart är att kunna ta detta ansvar, att kunna göra den arbetsfördelning som är bäst, att kunna använda den form av barnomsorg som passar bäst i olika stadier av livet.

Som socialministern också sade är barnfamiljernas ställning i dag mycket bekymmersam ekonomiskt. Men det grundläggande skälet är inte att reallönerna har urholkats under senare år, utan att barnfamiljerna i dag beskattas långt utöver sin förmåga. En industriarbetarfamilj med normal hyra och två barn hamnar i dag under existensminimum, om man bara har en inkomst. Ändå får familjen 12 000–13 000 kr. i bostadsbidrag och barnbidrag. Men man nämner mera sällan att familjen samtidigt betalar ungefär tre gånger så mycket i skatt och moms. Allt fler barnfamiljer är i dag också tvungna att gå till socialbyrån för att över huvud taget kunna få ihop till skatten.

Socialministern säger att en hel del har gjorts sedan regeringen tillträdde. Han säger att barnbidragen har höjts. Det är riktigt, men regeringen är förhoppningsvis medveten om att den höjningen inte ens kommer att täcka den penningvärdesförsämring som sker. Han säger att flerbarnstilläggen har fördubblats. Det är någonting som jag själv hälsar med mycket stor tillfredsställelse. Men socialministern är förhoppningsvis medveten om att det ändå krävs inkomster långt utöver det normala om dessa stora familjer

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Fredagen den
8 april 1983

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

skall kunna nå upp till en skälig existensnivå. Han säger också att livsmedelssubventionerna har ökats. Ja, men jag hoppas att socialministern samtidigt är medveten om att för samma kostnad för det allmänna skulle en betydligt bättre hjälp ha kunnat ges åt barnfamiljerna om stödet hade inriktats mera direkt på dem.

Det största stödet till barnfamiljerna går i dag till en enda barnomsorgsform, en barnomsorgsform som är bra för många familjer, men långt ifrån för alla. Vi vet också att den ensidigt stödda kommunala barnomsorgen främst kan användas av de små familjerna, minst av de större. Den kan bäst användas av SACO-familjerna och minst av LO-familjerna, som ofta har obekvämt arbetstid och dessutom lägre löner. Vi vet också att detta stöd främst kommer de stora tätorterna till del, minst glesbygden och de orter som har betydande arbetslöshet.

Det gäller därför att underlätta också i fråga om andra alternativ. Det är inte minst rödvändigt just därför att – vilket även regeringen naturligtvis är införstådd med – man inte kan fortsätta att bygga ut den kommunala barnomsorgen i samma takt som hittills, av krasst ekonomiska skäl. Vi vet också att en barnomsorgsplats för de små barnen i löpande kostnader uppgår till ungefär 70 000 kr. om året.

Jag delar i stora stycken Ulla Tillanders uppfattning, dock inte vad beträffar lösningen. Om man väljer att bygga ut föräldraförsäkringen, som Ulla Tillander hävdar, kommer det stödet utan tvivel att ge minst åt familjer med låga inkomster och med flera barn, därför att de inte bara skall betala skatt på ersättningen, utan också mister betydande belopp i bostadsbidrag på det viset. Med en skattefri vårdnadsersättning, som vi har motionerat om i en partimotion, skulle man kunna inrikta stödet betydligt mycket bättre på dem som bäst behöver det. Man skulle minska klyftan i stöd mellan kommunal barnomsorg och andra lika legitima vårdformer. För samma kostnad skulle man också kunna ge ett bättre stöd åt de mest behövande barnfamiljerna.

Slutligen tycker jag att en målsättning bör vara att äntligen myndigförklara barnfamiljerna, inte minst därför att vi nu tycks vara överens om hur viktigt det är med harmoni i familjen för att barnen skall få bästa möjliga uppväxtmiljö.

Anf. 15 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag har i en tidigare debatt med Ingegerd Troedsson om familjepolitiken betonat att jag är plågsamt medveten om att många barnfamiljer i vårt land har det besvärligt, och det är ingen tröst för mig att veta att barnfamiljerna med en fortsatt borgerlig regering skulle ha haft det mycket värre. Det går inte att skära ned statsutgifterna med mellan 12 och 25 miljarder på ett år, som ni sade att ni skulle göra, utan att det också drabbar barnfamiljerna.

Jag tycker att historieskrivningen haltade litet grand, Ulla Tillander. Den centerpartistiska kraftfullheten som hade åstadkommit förbättringar för barnfamiljerna utan motstycke i historien, eller vad det var, stämmer inte

riktigt med verkligheten. Ulla Tillander glömde tala om att barnbidragen urholkades och att 170 000 barnfamiljer förlorade sina bostadsbidrag. Det är ett faktum att barnfamiljerna genom de borgerliga sparpaketerna fick de största neddragningarna, större än andra grupper, såväl nominellt som procentuellt. Men det är möjligt att den historieskrivningen beror på, som det ofta gör, att det politiska minnet är kort. Det tycks vara ovanligt kort hos Ulla Tillander.

Vi hade borgerliga regeringar under åren 1976–1982 och en borgerlig riksdagsmajoritet. Ulla Tillander tillhörde under lång tid en sådan regering. Hon har alltså suttit i en regering och har kunnat påverka regeringspolitiken under längre tid än jag. Ni hade alla politiska möjligheter att både förbättra för barnfamiljerna och införa vårdnadsbidrag. När ni tog över makten 1976 fanns det dessutom i det här landet en ordnad ekonomi. Men under sex år i regeringsställning lyckades de tre borgerliga partierna varken ena sig om ett vårdnadsbidrag eller föreslå något sådant. Dessutom är man tydligen inte heller – det har debatten i dag visat – enig om tagen.

Ni gjorde ingenting, i varje fall ingenting av betydelse, men sex månader efter det att ni förlorat regeringsmakten vill Ulla Tillander att jag skall föreslå ett vårdnadsbidrag. Inte är det mycket till kraftfullhet – men centerpartistiskt är det!

Anf. 16 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag hade kanske inte förväntat mig att socialministern i sitt svar skulle framlägga någon ny syn på de frågor vi nu diskuterar. Vad man möjligen kunde ha hoppats på var att svaret skulle ha innehållit en antydning om en socialdemokratisk omprövning av synen på familjens trängda situation.

När det gäller vårdnadsersättning har vi faktiskt framlagt förslag, och vi har också fått igenom en början till vårdnadsersättning.

Frågan om vårdnadsersättning har varit uppe i riksdagen år efter år, men det har inte förelegat någon politisk majoritet för en fortsatt utbyggnad.

Under de sex år som vi hade en icke-socialistisk regering byggdes stödet till barnfamiljerna ut, trots en svår ekonomisk situation. De icke-socialistiska regeringarna genomförde en rad reformer, som faktiskt främjade valfriheten för barnfamiljerna.

Före 1976 prioriterades den institutionella heltidsomsorgen, och det var en oerhörd centralisering. Sedan 1976 har det, som jag har nämnt tidigare, bl. a. beslutats om en utbyggnad av föräldraförsäkringen med fem nya månader – varav de tre sista månaderna enligt principen för vårdnadsersättning med lika ersättning oavsett inkomst till den som helt eller delvis avstår från förvärvsarbete. Vi införde ATP-rätt för vård av egna små barn, lagstadgad rätt till förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar, statsbidrag till deltidsskola och öppen förskola – som socialdemokraterna återigen har ändrat – ökat lokalt inflytande över barnomsorgen och slopande av en rad statliga detaljregleringar. Barnbidragen höjdes successivt. Flerbarnstillägg för familjer med många barn infördes – det var socialdemokraterna emot från

Fredagen den
8 april 1983

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

början. Det skedde också en omfördelning av bostadsbidragen, så att de i första hand utgår till familjer med de största behoven.

Men vi anser också att en provosten på en god och fungerande familjepolitik är att den tillåter och möjliggör att föräldrar kan uppfylla sin roll som just föräldrar samtidigt som de kan behålla sitt yrke. Det förutsätter naturligtvis att det finns en väl utbyggd kommunal barnomsorg – som jag har sagt. Den har också byggts ut kraftigt under de senaste åren. Men det förutsätter också en sådan rörlighet i systemet att den som vill stanna hemma när barnen är små skall ha möjlighet till det – både administrativt, juridiskt och ekonomiskt.

Det måste vara inom familjen själv som man skall bestämma och bedöma vad som är bäst i det enskilda fallet. Det borde inte få vara så att någon form av barnomsorg underkänns av samhället – vilket sker nu. Som det nu är föreligger inte någon jämställdhet i samhällets bedömning av olika former av barnomsorg. Valfriheten är beskuren. I en familj med tre eller fyra barn kan helt enkelt inte den ena maken stanna hemma om inte den andra har mycket hög lön. Ju fler barn som finns i familjen, desto hårdare blir den ekonomiska styrningen och desto mindre blir valfriheten.

Det är mot denna känsla av att ha tvångströja och mot detta förmynderi som allt fler vänder sig. Man tar nog inte helt miste, om man antar att det minskande antalet familjer med tre eller fyra barn är en anpassning till systemet och kanske en tyst protest mot en barnomsorg som upplevs som orättvis.

Men man kanske ändå vågar hysa en strimma hopp om att en sinnesändring är på väg från de gamla, konservativt fastlåsta, socialdemokratiska ståndpunkterna i fråga om valfriheten när det gäller att låta föräldrar som själva vill vårda sina barn få sitt arbete ekonomiskt värderat. Jag hyser den strimman av hopp, eftersom det är ett och annat som har omprövats inom socialdemokratin – jag tänker då i det här sammanhanget på flerbarnstillägget. Vidare tror jag att man från socialdemokratiskt håll inte heller i dag går emot den lagstadgade rätten för småbarnsföräldrar att avkorta sin arbetsdag.

Anf. 17 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Socialministern sade att han var plågsamt medveten om barnfamiljernas ekonomiska situation. Det tycker jag är bra att han är. Men socialministern tillade att det var en ringa tröst att det med en borgerlig regering skulle ha varit ännu mycket sämre. Så är det inte, Sten Andersson. Tvärtom är det så att barnfamiljernas situation, framför allt med moderat politik, skulle ha varit bättre.

Varför kräver vi nolltillväxt i kommunerna, varför har vi sagt nej till höjda moms och andra skattehöjningar, till höjda löneskatter som enligt vad man direkt säger skall övervältras på löntagarna och till en rad andra skatter? Jo, därför att det skulle ha givit hushållen en betydligt bättre behållning än de gigantiska skattehöjningar som har drivits igenom sedan socialdemokraterna kom till makten. Jag hoppas att Sten Andersson är medveten om att det bara i

är har genomförts skattehöjningar som i genomsnitt motsvarar ungefär 3 000 kr. per hushåll.

Det gäller att få det allmänna att spara, inte att göra det nödvändigt för hushållen att alltmera dra in svängremmen. Skall det allmänna kunna spara på ett socialt ansvarigt sätt, måste man naturligtvis se till att de stöd som behövs och kommer att behövas bättre inriktas på de mest angelägna behoven, på de mest behövande hushållen. Där har socialdemokraterna nu, till vår stora glädje, accepterat flerbarnstillägget, som är ett typiskt exempel på en sådan stödform.

Vi föreslår flera sådana omfördelningar i våra motioner. Vi säger bl. a. att livsmedelssubventionerna successivt måste avvecklas och stödet i stället bättre inriktas på de grupper som har bäst behov av det. Då får man betydligt bättre effekt av stödet.

Samma sak gäller de generella bostadssubventionerna, som tillfaller alla vare sig de är miljonärer eller låginkomsttagare. Det stödet måste avvecklas snabbare och stödet i stället bättre inriktas på de mest behövande hushållen i form av bl. a. behovsprövat bostadsbidrag.

Garantibeloppet i föräldraförsäkringen har Sten Andersson och jag haft en debatt om tidigare. Där kan man för en mycket liten kostnad – jag tror det var knappt 2 % av hela kostnaden för föräldraförsäkringen – ge ett betydligt bättre stöd till dem som har det sämsta försäkringsskyddet.

Vi har föreslagit en trygghetsgaranti för småbarnsföräldrar för att göra det möjligt inte minst för ensamföräldrar och andra som har det bekymmersamt ekonomiskt att få den trygghet som ligger i att veta att man kan välja att ta hand om barnen själv, om man skulle föredra det eller om man anser att barnens bästa kräver det.

Vi har också lagt fram förslag om en vårdnadsersättning, i första hand på 6 000 kr. för alla hushåll med barn under tre år. Den vårdnadsersättningen, som alltså är skattefri, skulle kosta ungefär 5 % av det totala stöd som i dag betalas ut till den kommunala barnomsorgen. Det skulle komma framför allt de grupper till del som i dag är missgynnade – jag nämnde LO-grupper, jag nämnde flerbarnsfamiljer och jag nämnde familjer i glesbygd. Det skulle också kunna vara till fördel för dem som föredrar kommunal barnomsorg, därför att köerna till den förhoppningsvis skulle bli kortare.

Vad är alternativet när vi vet att det inte är möjligt för kommunerna att fortsätta att bygga ut den kommunala barnomsorgen i oförändrad takt, när vi vet att den brist på barnomsorg som finns framför allt gäller dem som har många barn, dem som har obekväma arbetstider och dem som har infektionskänsliga barn och inte kan utnyttja den kommunala barnomsorgen? Det är viktigt att arbetsgruppen verkligen funderar över de förslag till vårdnadsersättning som vi har lagt fram i en familjepolitisk partimotion och som jag utförligt utvecklat i min reservation i den familjeekonomiska kommittén.

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Fredagen den
8 april 1983

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Anf. 18 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Får jag uppfatta första delen av förste vice talmannens anförande så, att moderaternas förslag att dra ner statsutgifterna med 25 miljarder skulle drabba varken barnfamiljerna, pensionärerna, de sjuka eller de arbetslösa? "Fan tro't, sa Relling", och det säger nog också barnfamiljerna.

När det sedan gäller Ulla Tillanders historieskrivning glömde hon att tala om att under de borgerliga regeringsåren fördubblades arbetslösheten, budgetunderskottet steg från 3.7 till 90 miljarder, industriinvesteringarna minskade med 35 %, industriproduktionen sjönk till 1972 års nivå, våra gemensamma skulder till utländska och inhemska långgivare steg till 350 000 miljoner. Det arv vi fick av den borgerliga regeringen begränsar våra möjligheter att göra aldrig så behjärtansvärda insatser. Vi har ändå försökt göra vad som är möjligt.

Det här gör att det f. n. under överskådlig tid gäller att reformer måste finansieras med besparingar på andra håll. Det betyder att ett ökat stöd för familjer med småbarn måste finansieras med minskat stöd för andra grupper. Det vore intressant att höra för vilka grupper Ulla Tillander vill minska och försämra stödet. Gäller det familjer med fyra barn, exempelvis 7, 9, 11 och 13 år gamla, som inte längre är småbarn men i ekonomiskt hänseende lika betungande? Eller gäller det den ensamstående mamman med tonårsbarn, med stora utgifter och en svår ekonomisk situation?

Omfördelningar är svåra att göra. Vi har nyligen tillsatt, som jag har sagt, en beredning för att göra en seriös genomgång av behoven av och möjligheterna till omfördelningar av det ekonomiska familjestödet.

Förste vice talmannen talade om fasta normer och om att sätta gränser. Det gällde då barnen, men det borde också gälla i politiken. Ni hade den politiska makten, ni hade regeringsmakten, ni hade riksdagsmajoriteten, men gjorde förfärande litet. Jag upprepar det jag tidigare sade: Barnfamiljerna fick genom de borgerliga sparpaketet större neddragningar såväl nominellt som procentuellt än andra grupper.

Det går inte att – och det hör också till det här att sätta gränser – göra som centerpartiet gjorde i valrörelsen och förklara att vårdnadsersättningen går att genomföra utan finansiering. Det är ansvarslöst.

Anf. 19 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill på tal om livsmedelssubventionerna säga att vi tycker att det är bra att de höjdes. Att de höjdes beror på de fördyrade levnadsomkostnader som uppkom för barnfamiljerna genom olika åtgärder som genomfördes av den socialdemokratiska regeringen. Dessutom finns det beräkningar som visar att genom de åtgärder som den socialdemokratiska regeringen vidtog strax efter sitt tillträde fördyrades de allmänna omkostnaderna för en tvåbarnsfamilj med ca 400 kr. per månad. I det perspektivet var de åtgärder som vidtogs, t. ex. genom höjt barnbidrag, 300 kr./år, en spottstyver.

Då det sedan gäller vårdnadsersättningen vill jag till Ingegerd Troedsson

---

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

såga att vi i centern anser att vårdnadsersättningen skall vara en ersättning för utfört arbete. Den är inte ett konsumtionsstöd eller ett extra barnbidrag. Vårdnadsersättningen skall i stället betraktas som en inkomst, och den skall därför som andra inkomster vara beskattad och socialt trygghetsgrundande. Det är också ett uttryck för det värde som vård av egna barn utgör för samhället. Eftersom vård av barn skall värderas lika oavsett vem som utför den, skall också vårdnadsersättningen utgå lika oavsett vilken inkomst föräldern skulle ha haft av ordinarie förvärvsarbete.

När det gäller finansieringen har vi anvisat en finansieringskälla: genom en omfördelning av statsbidraget till barnomsorgen. Det förslag vi hade var rättvist, för det jämställde familjedaghem och daghem; det gav också statsbidrag till deltidsförskola och förskola. Som det nu är saknar stora grupper i samhället stöd av samhällets barnomsorg. Man kan dra den slutsatsen av det motstånd som finns från socialdemokratiskt håll mot vårdnadsersättningen att den har skapat stora ekonomiska orättvisor inom familjepolitiken, i och med att föräldrar som själva vill vårda sina barn inte får sin arbetsinsats ekonomiskt värderad. Om familjen väljer att en av föräldrarna skall vara hemma och en förälder skall förvärvsarbete så missgynnas familjen. Det är kontentan. Men vad man kan hoppas på är att den översyn som skall göras kommer att leda till att man inser detta på samma sätt som man insåg behovet av ett flerbarnsstöd. Det gjorde man inte från början. År 1981 röstade ju socialdemokraterna här i kammaren emot flerbarnsstödet.

Anf. 20 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Först några ord till Ulla Tillander. Vårdnadsersättning skall vara en ersättning för utfört arbete, säger Ulla Tillander. Men med centerns modell utgår ju exakt samma ersättning vare sig man är hemma på heltid och tar hand om barnet eller om man är hemma på kvartstid. Att det skulle innebära samma ersättning för utfört arbete förefaller mig en aning egendomligt. Jag hoppas att centern inte tillämpar den principen på alla andra områden av samhällslivet.

Vidare förhåller det sig så. Ulla Tillander, att om man med begränsade resurser skall få ett så effektivt stöd som möjligt bör man gå på den modell som vi har föreslagit: en skattefri vårdnadsersättning och en motsvarande uppräknings av föräldraavgiften för dem som använder kommunal barnomsorg. Dels minskas då klyftan mellan kommunal barnomsorg och andra vårdformer, dels kan en industriarbetarfamilj – om vi tar en sådan som exempel – enligt vår modell för samma kostnad för samhället få mer än 50 % högre stöd om en förälder stannar hemma än enligt centerns modell.

Så till socialministern: Man skall sätta gränser. Det gläder mig oerhört om regeringen nu har insett att man bör göra det. De borgerliga regeringarna genomförde besparingar på 18 miljarder kronor. En hel del av de besparingarna har socialdemokraterna tyvärr rivit upp, men man har tagit tillbaka pengarna bakvägen genom en devalvering som väldigt slumpmässigt drabbar skilda hushåll och skilda grupper olika.

Fredagen den
8 april 1983

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Sten Andersson sade att moderaterna skulle dra ner statsutgifterna med 25 miljarder kronor. Vad vi klart uttalade i valrörelsen var att besparingarna måste fortsätta till dess att vi får ner budgetunderskottet till en hanterbar nivå. Och vi preciserade t. o. m. målet: 25 miljarder kronor under den kommande treårsperioden.

Vi har, vilket jag hoppas att Sten Andersson är medveten om, också levt upp till detta under årets motionsarbete; vi har föreslagit besparingar på 17–18 miljarder kronor, vi har samtidigt föreslagit vissa skattelättnader ägnade att få fart på hjulen och vi har föreslagit förbättrade insatser för de mest behövande. Netto har vi sparat ungefär 12 miljarder kronor. Och vi sparar naturligtvis på alla tänkbara områden. Vi sparar på livsmedelssubventionerna, vi sparar på bostadssubventionerna, vi sparar på sjukförsäkringens område. Men på alla dessa områden ser vi samtidigt till att en del av besparingarna samtidigt skall inriktas på ökat stöd åt de mest behövande grupperna.

När det gäller omsorgen om barnen måste vi också där se till att stödet blir effektivare och kommer alla grupper till del – inte som i dag främst kommer de grupper till del som har förhållandevis hygglig ekonomi och minst kommer de grupper till del som har det största behovet. Det är naturligtvis också så, att många föräldrar som gärna vill förvärvsarbeta inte har möjlighet att anlita kommunal barnomsorg – eller får stå i kö förgäves. De alternativ som de använder är många gånger kanske bättre ur dessa familjers synpunkt och skulle vara realistiska om de hade möjlighet att göra avdrag för de barn tillsynskostnader som vården betingar.

I avvaktan på ett sådant långsiktigt system, där vi verkligen får skatt efter bärkraft, där barnomsorgskostnader också betraktas som nödvändiga utgifter för inkomsternas förvärvande, är det bästa och snabbaste sättet att få litet mer rättvisa på detta viktiga område att nu införa en vårdnadsersättning.

Anf. 21 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Efter det här näpna familjegrädet, som nu har startat mellan Ulla Tillander och fru vice talmannen, förstår jag varför ni fick så litet utträttat tillsammans, trots de ambitioner som ni nu säger er ha, då ni var i regeringsställning.

Ulla Tillander talade om de ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen vidtog omedelbart då den tillträdde. Jag tror att landets barnfamiljer, om de bara blir upplysta om det rätta förhållandet, börjar glädja sig åt att de åtgärderna nu börjar leda till att vi åtminstone ser vissa ljusglimtar i allt det mörker som rådde i det här landet under sex borgerliga år. För första gången verkar i alla händelser utfallet på en rad punkter bli bättre än vad prognoserna visat.

Sedan sade Ulla Tillander precis det som jag påpekade: Ni gör en omfördelning, och den betyder att ni drar ned den kommunala barnomsorgen, trots att 100 000 barnfamiljer står i kö.

Jag skall inte fortsätta den här debatten längre. Jag vill inte gå in i en

sakdebatt om alla tänkbara olika åtgärder så länge beredningsarbetet pågår. Men jag vill försäkra att de förslag som har kommit från de olika kommittéerna skall jag – och, utgår jag ifrån, också regeringen – pröva med den enda utgångspunkten att det vi gör skall vara för barnens och barnfamiljernas bästa, om det kan göras utan att det kolliderar med t. ex. jämställdhetssträvandena.

Anf. 22 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Sten Andersson sade att vi drar ned stödet till den kommunala barnomsorgen. Men det var i stället så att vi gjorde en omfördelning, som också innebar att deltidsskolorna får statsbidrag. Det är många barn här i landet som inte får del av t. ex. det stöd som utgår till daghem och familjedaghem. Men på många håll har man deltidsskola, och genom vårt förslag blev det en bättre fördelning av statsbidraget.

Ur rättvisesynpunkt är det stötande att en så stor del av barnfamiljerna ställs utanför samhällets stöd till barnomsorgen som nu är fallet. Stödet till barnomsorgen går ju företrädevis till ekonomiskt och sysselsättningsmässigt gynnade regioner. I motsats till den beskrivning som Sten Andersson gör så sker faktiskt i praktiken enligt socialdemokratiskt förslag en omfördelning från ekonomiskt svagare till bättre ställda. En sådan omvänd fördelningspolitik strider mot vår uppfattning att trygghetssystemet skall syfta till att skapa grundtrygghet för alla.

Det är också av det skälet som vi tycker att en satsning på vårdnadsersättning är viktig. Men vårdnadsersättningen skall vara en ersättning för utfört arbete – det håller vi fast vid. Det skall vara en lön som skall beskattas.

Nu är ju moderaterna motståndare till vårdnadsersättningen i den formen, men de var faktiskt med om att genomföra den i regeringsställning.

Principen har alltså fastlagts, och den har en anknytning till beslutet om lagstadgad rätt till 6-timmarsdag för småbarnsföräldrar. Vi anser att det är mycket viktigt att småbarnsföräldrar, ta som exempel ensamstående föräldrar, skall ha möjlighet att avkorta sin arbetsdag från t. ex. 8 till 6 timmar och få ersättning för inkomstbortfallet. I många fall är dagarna på daghemmen alldeles för långa för barnen – ofta gäller det de minsta barnen – och bör kortas ned. Den koncentration av samhället som skett har dessutom medfört att föräldrar ofta har långa resor till och från sina arbeten. I många fall får därför både barn och föräldrar arbetsamma dagar. Det behövs en insats för att förbättra den situationen.

Anf. 23 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag förstärker att socialministern så länge beredningsarbetet pågår inte kan precisera de åtgärder som kommer att vidtas. Jag ser det dock som en mycket angelägen uppgift att hela tiden påminna socialministern om hur familjestödet kan utformas för att för det första ges en socialt rättfärdigare inriktning, för det andra ge mer för knappa

Nr 114

**Fredagen den
8 april 1983**

---

*Om underlättande
av vårdnad av
barn i det egna
hemmet*

Fredagen den
8 april 1983

---

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om skattepliktiga
förmåner*

resurser och för det tredje ge familjen de bästa möjligheterna att axla det ansvar och få ut den glädje som föräldraskapet för med sig.

Anf. 24 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag skall inte fortsätta denna debatt. Jag vill bara betyga att jag blir djupt rörd när man från moderata samlingspartiet talar om social rättfärdighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Meddelande om svar på interpellationerna 1982/83:97, 99 och 100

Anf. 25 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Interpellationen av Bo Lundgren om övervägandena att införa en produktionsfaktorsskatt kommer att besvaras måndagen den 2 maj. Interpellationerna av Nils Åsling om beskattningen av villaboendet och av Karin Ahrland om beräkningen av det s. k. basunderlaget för forsknings- och utvecklingsavdrag kommer att besvaras vid en tidpunkt som fastställs i samråd med interpellanterna.

7 § Svar på fråga 1982/83:363 om skattepliktiga förmåner

Anf. 26 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig om jag anser att fritt kaffe på arbetet är en skattepliktig förmån för den enskilde.

Vårt skattesystem innebär att i princip alla förmåner som en anställd får i tjänsten är skattepliktiga. Detta gäller såväl lön som s. k. naturaförmåner. Från denna princip finns vissa undantag, bl. a. för naturaförmåner av mindre värde. För att förmånen inte skall vara skattepliktig skall den framstå som en åtgärd för att bereda trivsel i arbetet eller utgå på grund av sedvänja inom det yrke eller den verksamhet som det är fråga om. Riksskatteverket har meddelat anvisningar om beskattningen av vissa naturaförmåner. I dessa anvisningar nämns som exempel på förmåner som bör undantas från beskattning just förfriskningar under arbetet (kaffe o. d.). Jag ansluter mig till riksskatteverkets uppfattning att fritt kaffe på arbetet är skattefritt.

Den skattemässiga behandlingen av olika former av naturaförmåner har emellertid gett upphov till åtskilliga problem. På grund härav har trakamentsbeskattningssakkunniga (B 1978:02) genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att göra en allmän översyn av beskattningen av naturaförmåner. Utredningen har nyligen påbörjat denna del av sitt uppdrag.

Anf. 27 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Under min långa riksdagsmannabana har jag ställt många frågor i riksdagen, men jag har aldrig tidigare ställt någon fråga som blivit tillnärmelsevis så uppmärksamrad som den om huruvida kaffe på jobbet skall betraktas som skattepliktig inkomst.

Jag tror inte att intresset för frågan beror på att de som vistas på arbetsplatser runt om i landet är så där fruktansvärt kaffesugna. Det som tände den här debatten var att man upplevde den intensifierade skattejakten på s. k. trivselförmåner som minst sagt småaktig och irriterande.

Herr talman! Den här frågan berör inte storfinansens män eller politiker i framskjuten position, utan den berör i första hand de s. k. vanliga knegarna.

Det var inte så värst länge sedan som det ansågs vara sympatisk personalvård om arbetsgivaren till den anställde för ett hyggligt pris hyrde ut en semesterstuga någon vecka per år eller till subventionerat pris ordnade någon veckotimmes sportaktivitet. Men nu är det annat ljud i skällan. Nu attackerar man de anställdas trivselförmåner, och ingen löntagare skall komma undan. Detta är alltså bakgrunden till min fråga, och det är här kaffet kommer in i bilden.

Nu ansluter sig finansministern i sitt svar till riksskatteverkets uppfattning, att fritt kaffe på arbetet är skattefritt. Men i meningen efter deklarerar finansministern att de olika formerna av naturaförmåner har gett upphov till åtskilliga problem, och här skall man utreda. Det var ju tur, herr talman, att jag inte drack kaffe just när jag läste detta, för då hade jag satt kaffet i vrångstrupen.

Min fråga har principiell betydelse. Det här gäller vardagsnära ting för hundratusentals anställda i landet, från Andersson på verkstadsgolvet till Pettersson på kontoret. Man finner den skattejakt på förmåner som intensifierats sedan socialdemokraterna hamnade i kanslihuset irriterande, och ibland passeras löjets gräns.

Jag vill ställa en följdfråga till finansministern: Anser inte finansministern att det vore bättre att sätta in skattemyndigheternas resurser på att jaga ekonomiska brottslingar och låta folk i lugn och ro njuta sitt kaffe med kanelbulle som arbetsgivaren bjuder på?

Anf. 28 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är förvisso sant att Filip Fridolfsson har ställt många frågor i riksdagen. Den här gången är han emellertid på jakt efter en anka, en tidningsanka.

Det hade inte kostat Filip Fridolfsson mycket möda att ta fram riksskatteverkets anvisningar om taxeringen av sådana här förmåner. Där står det mycket klart, t. o. m. så att man kan läsa det utan någon större möda, att exempel på förmåner som inte anses som skattepliktiga är förfriskningar under arbetet, kaffe o. d., som inte kan anses som måltid. I "o. d." skulle jag kunna lägga in den där kanelbulle, och kanske t. o. m. en liten kaka som

*Om skattepliktiga
förmåner*

Filip Fridolfsson kunde avsmaka och som också var skattefri. Jag förstår inte upphetsningen vare sig i tidningspressen eller vid Filip Fridolfssons kaffedrickande, eftersom den här bestämmelsen alltid har funnits och aldrig har föranlett några åtgärder från taxeringsmyndigheternas sida.

När det gäller jakten på vanliga människors skatteförhållanden, som i det här fallet skulle gälla de s. k. skattepliktiga förmånerna, vill jag framhålla att den utredning som jag återopade icke tillsattes av den socialdemokratiska regeringen utan av den tidigare borgerliga regeringen och av min föregångare i ämbetet, förre statsrådet Wirtén (fp). Det är inte vi som har satt i gång någon ny jakt på sådana här förmåner.

Jag vill för min del deklarerat att jag anser att det bör finnas ett utrymme för arbetsgivare och anställda att åstadkomma s. k. trivselskapande förmåner och litet om inte guld- så åtminstone silverkant på tillvaron som inte skall falla under beskattning. Det har också varit avsikten. Problemet är hur stora belopp det skall vara fråga om och hur man skall se till att förmånerna verkligen kommer alla anställda till del och inte bara reserveras för en liten grupp, som får alldeles speciella förmåner.

Jag tycker att Filip Fridolfsson skall fortsätta att dricka sitt kaffe i lugn och ro. Och han skall inte utgå från att den borgerliga utredning som nu är tillsatt kommer att användas av den socialdemokratiska regeringen för att jaga squashspelare och kaffedrickande löntagare här i landet.

Anf. 29 FILIP FRIDOLFFSSON (m):

Herr talman! Jag är inte ute efter någon anka, utan efter fritt kaffe på jobbet. Detta är en mycket känslig fråga. Den följs av folk i Stockholm, Göteborg, Jokkmokk och Tomelilla, eftersom den berör många människor.

Om jag nu – fastän jag anfäktas av tvivel, herr talman – skall tro finansministern på hans ord, står löftet om fritt kaffe fast. Vi kan då göra följande tankeexperiment. En anställd har två förmåner: fritt kaffe på jobbet och en parkeringsruta utanför sin arbetsplats. Avgiften för parkeringsrutan uppgår till 600 kr. och betalas av företaget. Finansministerns generösa svar här till kaffedrickande anställda runt om i landet skulle kunna tolkas så, att förmånen fritt kaffe skall plockas ur förmånpaketet. Kvar är parkeringsrutan värd 600 kr. En förmån på 600 kr. per år är skattefri, och kaffet har alltså plockats ur paketet. Får jag då fråga finansministern: Skall någon skatt utgå på parkeringsplatsen?

Anf. 30 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag skall be att efter denna debatt till Filip Fridolfsson få överlämna det exemplar av riksskatteverkets författningssamling som innehåller anvisningarna om beskattning av naturaförmåner.

Om jag nu skall våga mig på att tolka denna författning, finner jag att den har följande innebörd: Fritt kaffe under arbetet kallas förfriskning – man kan även tänka sig att te och kanske t. o. m. Coca-Cola och Pommac skulle kunna vara skattefritt – och ingår inte i sådana här beräkningar av det totala värdet av naturaförmåner.

Anf. 31 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag fick inte något svar på min fråga. Jag förstår att den är svår att besvara.

Jag vill, herr talman, ändå konstatera att finansministern har varit mycket generös här i dag. Jag uppmanar det kaffedrickande svenska folket på arbetsplatserna att notera vad finansministern här har utlovat. Vi skall komma ihåg vad som skedde fredagen den 8 april 1983. Nu kan vi dricka kaffe i lugn och ro.

Anf. 32 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Om nu Filip Fridolfsson efter denna debatt sätter sig och läser den där författningen skall han upptäcka att det finns två kategorier av förmåner. Den ena gruppen är helt befriad från beskattning, och i den andra gruppen är beskattningsfrågan beroende av förmånens värde. Till den grupp som är helt befriad från beskattning hör detta kaffe, som vi nu har tuggat om så länge.

Anf. 33 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag är mycket mindre intresserad av riksskatteverkets författningssamling än av vad finansministern här har utlovat i dag.

Anf. 34 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är bara det att det är riksskatteverkets författning som bestämmer taxeringsmyndigheternas arbete, icke vad Filip Fridolfsson och jag står och säger här i riksdagen.

Anf. 35 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Det är finansministern och jag som bestämmer skattelagarna i det här landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:385 om det s. k. tvåprocentsmålet för den kommunala tillväxten

Anf. 36 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Med anledning av en intervju i Aftonbladet med statsministern har Margit Gennser ställt mig två frågor om det s. k. tvåprocentsmålet för den kommunala tillväxten. Den ena gäller vem som skall betala tillväxten om inga nya statliga bidrag skall utgå. Den andra är om jag delar statsministerns uppfattning att tvåprocentsmålet ligger fast.

Regeringen har redovisat sin syn på dessa frågor både i finansplanen och i propositionen om kommunalekonomiska frågor inför år 1984.

Den låga tillväxten i ekonomin under senare år har kommit att medföra finansiella begränsningar för tillväxten av den offentliga sektorn. Regering-

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

Om det s. k. tvåprocentsmålet för den kommunala tillväxten

---

*Om det s. k. två-
procentsmålet för
den kommunala
tillväxten*

ens ekonomisk-politiska program är inriktat på att få ned inflationen och att få i gång en ökad tillväxt i ekonomin genom en exportledd efterfrågan. Detta är nödvändigt för att på sikt garantera att utrymme skapas för en tillväxt även av den offentliga sektorn.

I det korta tidsperspektivet finns emellertid en konflikt mellan det finansiella och det reala utrymmet för den offentliga sektorn. Avvägningen av de reala och finansiella resurser som i detta läge kan tilldelas kommunsektorn är ett för staten och kommunsektorn gemensamt problem. Det statliga budgetunderskottet begränsar i hög grad möjligheterna att öka de statliga resursöverföringarna till kommunerna. Ändå får den kommunala sektorn avsevärda tillskott för år 1984 genom återförandet av skatteunderlaget från fysiska personer och ökningarna i skatteutjämningsbidragen och övriga statsbidrag. Det finansiella läget i kommunsektorn är dock sådant att det trots ökningarna i statsbidrag m. m. i vissa kommuner och landstingskommuner finns risk för betydande kommunalskattehöjningar även vid en måttlig tillväxt av verksamheten. Ett särskilt finansiellt tillskott bör därför ges för år 1984 i syfte att tillsammans med bl. a. återförandet av skatteunderlaget från fysiska personer möjliggöra särskilt angelägna åtgärder på de prioriterade områdena och motverka omfattande kommunalskattehöjningar.

Regeringen återkommer i vårens kompletteringsproposition till den kommunala verksamhetens utveckling i ett samhällsekonomiskt perspektiv för de närmaste åren. Strävan är därvid att skapa samhällsekonomiska förutsättningar för att målet om två procents tillväxt kan uppnås.

Anf. 37 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Tack för svaret.

Jag har varit nyfiken på vilken falang inom rosornas parti som har överhanden i dag. Ställningen är tydligen oavgjord. Buden har varit många.

I valrörelsen var det 2 % tillväxt. Alla andra alternativ var dåligt avvägda, omdömeslösa.

I finansplanen svävas det på målet. Inga exakta procenttal anges, däremot används kryptiska formuleringar. Dem hörde jag i dag igen.

I den kommunalekonomiska propositionen övergavs tvåprocentsmålet. Så har jag och många med mig uppfattat det. Kommunalsrådet Sven Hulterström från Göteborg, medlem av den socialdemokratiska partistyrelsen, konstaterade t. ex. härförleden i LO-tidningen att "oppositionspolitiken var en annan". Där fanns inget s-tal om kommunal sparsamhet och nolltillväxt.

Så går statsministern ut i Aftonbladet och konstaterar, efter häftig kritik från de kommunala tungviktarna Ward, Hörlén, Hulterström och Yngveson, att man inte har övergivit tvåprocentsmålet. Det är bara det att staten inte skall betala.

Vem skall betala? Jag tror att skattebetalarna och de utländska långivarna vill ha ett rakt besked. Men det får de vänta på.

Kommunerna kommer enligt högsta kommunala expertis att sakna 8 resp.

15 miljarder 1984 resp. 1985. Lånemarknaden står enligt finansplanen inte till förfogande. Alltså måste skattehöjningar tillgripas.

Hoppet är nog det sista som bör överge en finansminister, och finansministern hoppas att det inte skall bli omfattande kommunalskattehöjningar.

De varierande kommunalekonomiska uttalanden som har gjorts från regeringskansliet, liksom det vi har hört här i kammaren i dag, kommer mig osökt att tänka på ett Frank Heller-citat från Storhertigens finanser, utgiven i – ja, just det! – Monte Carlo 1914. Så här skildrades det politiska tillståndet och den politiska hanteringen i Minorca:

”Vid sextonhundralets utgång var storhertigdömet så nära ruinen en stat gärna kan bli (och ogärna bör vara); och i sin nöd finner vi dess härskare tillgripa de mest olika metoder för att lätta en förtvivlad ställning – metoder som onekligen stöter oss något.”

Faktum är, finansministern, att även jag har funnit de sofistikerade metoder som regeringen använt för att skenbart hålla partiets vallöften något stötande.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1982/83:90 om statsupplåningens inverkan på räntenivån

Anf. 38 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Tobisson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förebygga att den stora statsupplåningen medför så höga realräntor, att de verkar avhållande på näringslivets investeringar och hindrar en ekonomisk återhämtning i Sverige.

Lars Tobisson ger uttryck för en stark oro när det gäller utvecklingen av statens budgetunderskott och statsskulden. Låt mig därför först erinra om att budgetunderskottet under de borgerliga regeringsåren mer än tiodubblades, från knappt 7 miljarder kronor 1976 till ca 80 miljarder kronor 1982, samtidigt som statsskulden steg från ca 70 miljarder kronor till närmare 350 miljarder kronor. Staten, som tidigare inte hade någon utlandsskuld, lånade under samma period upp ca 70 miljarder kronor utomlands. En viss självrannsakan vore på sin plats.

Det snabbt växande budgetunderskottet har gjort det alltmer nödvändigt att utnyttja de kreditpolitiska regleringarna. Samtidigt medför det ett tryck uppåt på den inhemska räntenivån. Det stora statliga upplåningsbehovet skapar alltså betydande spänningar på den inhemska kreditmarknaden. Det är därför en viktig uppgift att avväga statsskuldspolitiken på ett sådant sätt att inte uppfyllandet av centrala ekonomisk-politiska mål när det gäller t. ex. inflation, tillväxt och yttre balans försvåras.

Jag delar här Lars Tobissons uppfattning att det är önskvärt att finansiera en betydande del av budgetunderskottet utanför banksystemet. Vi riskerar

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

Om statsupplåningens inverkan på räntenivån

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

annars att via en kreditexpansion i bankerna få en alltför snabb ökning av likviditeten i ekonomin, vilket tenderar att försvåra en framgångsrik inflationsbekämpning. Under det senaste året har finansiering utanför banksystemet möjliggjorts i betydligt större utsträckning än tidigare genom en avsevärd försäljning av statsskuldsväxlar till företagen. Detta har varit möjligt genom den snabba uppgång i det finansiella sparandet som skett i företagssektorn. Det är uppenbart att detta inte på samma sätt är en framkomlig väg i en konjunkturuppgång med ökad investeringsaktivitet hos företagen. I en sådan situation är det i stället viktigt att erforderligt utrymme på kreditmarknaden skapas för företagen. Till en mindre del kan detta uppnås genom att statsskuldspolitiken utformas i syfte att öka hushållens bidrag till finansieringen av budgetunderskottet. Jag vill i detta sammanhang erinra om den expertgrupp för sparfrågor som f. n. utreder möjligheterna att stimulera hushållsparandet, så att det bl. a. kan bidra till att finansiera statens budgetunderskott.

Jag har också noterat att det senaste premieobligationslån som riksgäldskontoret emitterat tycks ha fått ett mycket gott mottagande. Detta är tillfredsställande med tanke på att premieobligationsmarknaden varit mycket svag efter de åtgärder som vidtogs av den dåvarande regeringen hösten 1980. Avsikten är att under våren emittera ytterligare premie- och sparobligationslån.

Jag instämmer emellertid i att utträngning på kreditmarknaden är ett problem som kan komma att aktualiseras i en kommande konjunkturuppgång. För att negativa effekter på näringslivets investeringar skall kunna undvikas är det av central betydelse att finanspolitiken får en stram utformning och att stora ansträngningar görs för att begränsa budgetunderskottet och därmed också statens anspråk på kreditmarknaden. När den ekonomiska aktiviteten åter ökar kommer detta delvis att kunna ske automatiskt, eftersom skatteintäkterna då stiger och en del utgifter för arbetsmarknads- och industripolitik kan minskas. I en konjunkturuppgång blir det dessutom lättare att strama åt finanspolitiken utan negativa verkningar för sysselsättningen.

Det är naturligtvis också viktigt att kreditpolitiken ges en sådan utformning att alltför höga realräntor undviks. En monetaristisk penningpolitik – som Lars Tobisson möjligen förespråkar – riskerar däremot, såsom erfarenheterna från utlandet visar, att leda till skadligt höga realräntor. Detta skulle få en rad negativa effekter på den svenska ekonomin. Den skulle sannolikt förhindra den investeringsuppgång som ter sig helt nödvändig för att återskapa en balanserad utveckling i den svenska ekonomin.

Anf. 39 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Upprinnelsen till min fråga var ett replikskifte med Kjell-Olof Feldt i finansdebatten. Jag fick då så intressanta upplysningar som följde av mina frågor om planerna för statsupplåningen att jag lovade återkomma vid ett senare tillfälle med mera tid för debatt.

Finansministern inledde sitt svar här i dag med att anbefalla självvranssakan. Jag förnekar inte att budgetunderskottet och statsskulden växte alldeles för snabbt under den borgerliga regeringsperioden. Men om Kjell-Olof Feldt tänker efter kommer han säkert ihåg från den tid vi satt mitt emot varandra vid finansutskottets sammanträdesbord att jag ständigt arbetade för att hålla tillbaka de statsutgifter som utskottets dåvarande vice ordförande herr Feldt lika regelmässigt var villig att låta växa vidare.

Kjell-Olof Feldt kan säkert erinra sig från förra våren hur vi moderater pressade företrädarna för de dåvarande regeringspartierna till extra besparingar inom det kommunala området, något som ni socialdemokrater då kallade konfiskation, stöld och allt möjligt annat fult men nu i regeringsställning har tvingats acceptera. Om inte annat så kanske finansministern påminde sig detta i sin debatt med Margit Gennser alldeles nyss.

Finansministern redovisade en del siffror för att visa hur snabbt läget försämrades under de borgerliga åren. Men den nuvarande regeringen har lyckats hålla en ännu snabbare försämringstakt under det dryga halvår som den har suttit. Underskottet på det löpande budgetåret höjdes raskt med 15 miljarder, och statsskulden är i dag 80 miljarder större än när regeringen tillträdde. Utlandsskulden har ökat från 70 miljarder med hälften så mycket till och är nu en bit över 100 miljarder.

Det tjänar väl inte mycket till att inför denna tomma kammare träta om vems felet är. Faktum kvarstår att statsskulden nu är uppe i nära 430 miljarder, att bara den årliga räntan på statsskulden närmar sig 60 miljarder och att även om budgetunderskottet skulle förbli på nuvarande nivå, stiger statsskulden med ca 100 miljarder och räntebetalningarna med kanske 15 miljarder om året.

Får jag erinra finansministern om att statens behov av upplåning, inkl. den omsättning av tidigare lån som måste ske, i år beräknas bli 218 miljarder kronor. Det betyder att riksgäldskontoret skall låna i en takt av över 4 miljarder i veckan – och då får man inte ens tillåta sig någon semester på sommaren.

Problemet har alltså i dag helt andra dimensioner än på den tid då man kunde klara sig med att sälja litet premieobligationer och med olika påtryckningsmedel förmå kapitalmarknadsinstitut att köpa fast förräntade statsobligationer.

Det tycks nu råda en utbredd enighet om att budgetunderskottet så långt möjligt bör finansieras utanför banksystemet. Men varför har då riksbanken under socialdemokratisk ledning sedan i höstas återgått till att med hjälp av likviditetskvoter pressa på bankerna ännu fler statsobligationer? Och varför fortsätter AP-fonden att köpa på sig stora mängder statspapper med en avkastning under marknadsräntan? Det har naturligtvis hela tiden varit konstigt att det sparande som skett i ATP-systemet utnyttjats för att subventionera bostadsbyggandet och under senare år framför allt statsverksamheten. Men det är särskilt anmärkningsvärt nu när de löpande intäkterna i pensionssystemet inte längre räcker till för att täcka de utgående pensionerna och pensionärerna alltså i så hög grad blivit beroende av en god

Fredagen den
8 april 1983

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

förräntning på AP-fonden. Är inte detta helt enkelt ett sätt att försöka dölja verkligheten och samtidigt lura sig själv?

Finansministern sade i sitt svar att det snabbt växande budgetunderskottet gjort det alltmer nödvändigt att utnyttja de kreditpolitiska regleringarna. Jag hävdar att de krav som statens jättelika upplåningsbehov ställer på kredit- och kapitalmarknaderna gör regleringar alltmer verkninglösa. Det kommer inte att gå att regleringsvägen klara att förse såväl staten som andra samhällssektorer med erforderliga medel utan att det blir en press uppåt på inflationen eller på räntenivån – eller på bådadera.

Remissbehandlingen av den kreditpolitiska utredningens framsynta förslag, där en övergång till en marknadskonform kreditpolitik förordas, har nu avslutats. Såväl riksbanks- som riksgäldsfullmäktige har gjort uttalanden till förmån för en liberalisering. Kan finansministern säga när det förslaget kommer att redovisas i form av en proposition till riksdagen?

Kjell-Olof Feldt sätter, vad jag förstår, sitt främsta hopp till hushållen. Men är det verkligen realistiskt? Efter devalveringen och skattechöjningarna sedan socialdemokraterna tog över får löntagarna i år vidkännas en betydande köpkraftsförsämring. Hushållssparandet är redan rekordlåg. Sparkvoten tycks vara nere i bara någon procent. Mycket talar väl för att hushållen fortsätter att försöka hålla uppe sin konsumtion genom att minska på sparatet.

Skattefondssparandet har betecknats som en anmärkningsvärd framgång, när det förrått dra in 2 miljarder om året från hushållen. Här behövs det alltså 218 miljarder! Jag kan inte förstå annat än att vad som kan komma fram den här vägen endast blir i sammanhanget små belopp. Det senaste premieobligationslånet, som finansministern fann så uppmuntrande, var om jag minns rätt bara på 800 milj. kr. Det behövs alltså 4 miljarder i veckan!

Nyligen har regeringen lagt fram en proposition om obligationsfonder. Detta kan verkligen beskrivas som berget som födde en rätta. Inte blir det någon vidare stimulans av att den som köper obligationer via en aktiefond får en något gynnsammare behandling i reavinsthänseende under det tredje och fjärde året av sitt innehav, men i övrigt hamnar i ett sämre läge.

Dagens Morgoneko i radio lämnade vissa uppgifter om vad som tydligen skall kallas riksgäldssparande. Det låter pampigt. Socialdemokraterna kunde kanske göra avkall på sina principer och sätta ordet "kungliga" framför, som man gör när man lånar utomlands i Konungariket Sveriges namn.

På modern svenska rör det sig emellertid helt enkelt om ett statsskuldssparande. När höjda skattesatser inte längre ger ökade statsinkomster, skall medborgarna ändå förmås att lämna sin tribut – paradoxalt nog mot vissa skattefavörer.

Vilken volym siktar finansministern på när det gäller hushållens statskuldssparande? Kjell-Olof Feldt är säkert medveten om, att skulle han särskilt gynna obligationssparandet, skulle han löpa risk att knäcka den utveckling på aktiebörsen som tydligen även en del socialdemokrater finner

positiv. I en tidigare interpellationsdebatt med mig medgav finansministern att avsikten är att skattereduktionen i fråga om skattefondssparandet helt skall försvinna vid insättningar efter nästa årsskifte. Många kunniga och erfarna bedömare har vägrat tro att detta kan vara sant.

Kan finansministern i dag tala om hur det förhåller sig på den punkten? Blir det någon skattereduktion över huvud taget vid inbetalningar till aktiesparfonder efter den 1 januari 1984 eller inte?

Kjell-Olof Feldt berömde sig i sitt svar av att ha förmått företagen att i snabb takt köpa statskuldväxlar. Det hade kanske varit mera klädsamt om han hade visat samma betänksamhet som när detta nya finansieringsinstrument tillkom under den borgerliga regeringsperioden. Det kan inte vara fråga om något annat än en mycket kortsiktig lösning under en period av riktigt låg ekonomisk aktivitet. Egentligen är det ännu mera osunt att "packa" företagen fulla med statspapper än att göra så med bankerna. Upplåningen i företagen är av så kortfristig natur att vi här snabbt bygger upp en likviditets- och inflationsbomb.

Om vi når därhän att företagen återigen börjar intressera sig för att bygga ut sin egen verksamhet, räcker det med att de slutar köpa nya statskuldväxlar för att staten skall hamna i en riktig knipa. Skulle de dessutom investera i statspapper, efter hand som sådana förfaller, vet jag inte vart riksgälden skall vända sig för att klara statsupplåningen. Ofrånkomligen pressas då räntan kraftigt uppåt. Därmed finns det en risk att investeringsuppgången i näringslivet kommer av sig. Vi är inne i en ond cirkel. Ansatserna till ökad aktivitet inom näringslivet kommer att punkteras av de räntehöjningar som finansieringen av budgetunderskottet framkallar.

Finansministern hänvisar till regleringar och ett ökat hushållssparande till statens förmån som olika metoder för att undvika att finansieringen av statskulden får utträngningseffekter på kreditmarknaden när det gäller näringslivet.

Min slutsats, herr talman, blir: Det här räcker inte. Det håller inte. Jag är övertygad om att den ekonomiska expertisen håller med mig på den punkten. Kan finansministern, t. ex. utifrån jämförelser med andra länder, peka på att hans väg någonstans visar sig vara framkomlig?

Anf. 40 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Vi var många i den socialdemokratiska riksdagsgruppen som undrade – och det tror jag att även många medborgare gjorde – vilka avsikter moderata samlingspartiet egentligen hade när man tillsammans med mittenpartierna under fyra år medverkade till en fullständig rasering av statsfinanserna. Mellan 1976 och 1980 stagnerade statens inkomster reallt sett – de ökade över huvud taget icke, bortsett från penningvärdeförsämringen. Under samma tid ökade statsutgifterna volymmässigt med 7 % per år. Detta skedde, herr talman, under befäl av den moderate partiledaren Gösta Bohman.

År 1980 skedde vad man kallar en omläggning av politiken – det är riktigt. Då skulle man stoppa uppgången i statsutgifterna. Men jag tycker att Lars

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

Tobisson kunde kasta något ljus över denna fråga: Hur kunde ni i fyra år låta statsinkomsterna stå stilla och utgifterna växa i snabbare takt än de gjorde under den socialdemokratiska regeringsperioden?

Jag skall avslöja en sak: Det fanns de som trodde – men jag har hela tiden vägrat att ansluta mig till den teorin – att detta var en medveten aktion från moderaternas sida, så att man sedan, då man hade ett våldsamt budgetunderskott, med desto större kraft skulle kunna angripa det sociala välfärdssystemet och det samhällsbygge som hade ägt rum under de gångna årtiondena.

När man nu möter moderater verkar det nästan som om de – därför att de hade varit med och skapat en nästan ohållbar statsfinansiell situation – hade den moraliska rättigheten att angripa alla andra för att situationen inte retts upp och angripa regeringen, som suttit i sex månader, för att den inte klarat upp det som åstadkommits på sex år i form av underskott och statsskuld.

Vad gjorde man då när man sparade? Jag tycker det var ett bra exempel som Lars Tobisson tog upp, när han ville visa hur moderaterna, sedan de hoppade av trepartiregeringen i fjol, hade pressat de dåvarande regeringspartierna till besparingar på det kommunala området. Lars Tobissons partivän fru Gennser redovisade för en stund sedan resultatet, nämligen att den kommunala sektorn år 1984 väntas gå med ett underskott på 8 miljarder och år 1985 med ett underskott på 15 miljarder, vid i stort sett en stagnation av den kommunala verksamheten. Man ligger mycket nära den nolltillväxt av den kommunala verksamheten som moderaterna anser vara den riktiga.

Vad var det som hände? Jo, man drog in kommunal skatt och överförde den till staten, dvs. försökte helt enkelt flytta det statliga budgetunderskottet till den kommunala sektorn – och man har lyckats. Men den offentliga sektorns finanser har inte förbättrats ett dugg – man har bara ändrat bokföringen.

Jag tycker det är mycket skvalt, nästan ynkligt, att ta fram detta som ett bevis på att man har sparat någonting – när man i stället bara har flyttat pengar inom den offentliga verksamheten, för det totala underskottet är ju precis lika stort. Det är ett underskott som i år beräknas bli 55 miljarder när det gäller den offentliga sektorns finansiella sparande. År 1976 – det sista år då vi hade ansvaret för finanspolitiken – hade den offentliga sektorn ett sparandeöverskott på 15 miljarder. Och då – för att ta ett av de exempel som Lars Tobisson använder som bevis på den nuvarande politikens ruttenhet – kunde AP-fonderna låna ut pengar till näringsliv och bostadsbyggande, i stället för att fylla sina lokaler med statsobligationer, som de nu tvingas göra.

För mig batar det föga att konstatera att det gått till så här. Nu har jag och den socialdemokratiska regeringen ansvaret för en budget som är i en fruktansvärd obalans och för en kommunal sektor som också är i väldig obalans när det gäller förhållandet mellan inkomster och utgifter.

När det gäller det förflutna vill jag bara säga en sak om Lars Tobissons verklighetsbeskrivning: Han försökte skapa intrycket att vi på något dramatiskt sätt skulle ha ökat statens utlandsupplåning. Det som har hänt är

---

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

att värdet av de tidigare lånen på grund av devalveringen har skrivits upp, vilket i och för sig är en belastning för framtiden, men en nödvändig följd av devalveringen. Den gav inte heller mycket större effekt än de tidigare devalveringarna som genomfördes av borgerliga regeringar.

För att sedan övergå till problemen som vi har att försöka lösa sätter jag inte alls – vilket också framgår av svaret på interpellationen – en stor tillit till regleringarna på kreditmarknaden. Tvärtom är jag bekymrad över att regleringarna på kreditmarknaden kvarstår år efter år, och att de i varje fall under långa perioder bara har fått skärpas. Det är definitivt ingen önskvärd utveckling, och det vore fel både av finansdepartementet och av riksbanken att säga att med regleringar löser vi underskottsproblemen i den svenska ekonomin. Vi kan mildra vissa av deras verkningar, framför allt när det gäller tillväxten av likviditet, genom hanteringen av bl. a. kassavoter och likviditetskvoter i banksystemet. Men vi har hela tiden trycket uppåt på den inhemska räntenivån och hela tiden också risken – även om den inte finns i dag kan den komma framdeles – för valutan.

Nu har vi fått ett förslag – det är riktigt – om vissa liberaliseringar av kreditpolitiken. Det förslaget är ute på remiss. Jag vill för min del se remissinstansernas reaktioner på denna i och för sig teoretiskt ganska eleganta produkt, vars praktiska tillämplighet jag kanske inte är helt övertygad om. Men jag skall fördomsfritt granska både utredningens förslag och remissinstansernas reaktioner innan vi tar ställning till förslaget. Jag är inte heller, vill jag tillägga, främmande för att, i den mån det över huvud taget i nuvarande läge finns utrymme för det, minska regleringstrycket på kreditmarknaden. Jag tror mig veta att den nuvarande riksbanksledningen också har den uppfattningen.

När det gäller hushållssparandet har naturligtvis Lars Tobisson rätt i – och jag har heller aldrig hävdat motsatsen – att inte ens ganska dramatiska ökningar av hushållssparandet löser våra underskottsproblem. Men läget är, som också har framgått av den tidigare regeringens handlande, så allvarligt att varje möjlighet till en ökning av sparkvoten i den svenska ekonomin måste tas till vara. Där har det hänt någonting väldigt allvarligt, som faktiskt tidigare regeringar måste ta på sig ansvaret för. Under 1982 – det nämnde också Lars Tobisson – sjönk hushållens sparande i Sverige på ett så hastigt sätt att det är både oroande och faktiskt än i dag oförklarligt. Sett som finansiellt nettosparande uppmättes hushållens sparande 1981 till 12 miljarder och sjönk 1982 till 2 miljarder kronor. Det var alltså hushållens totala bidrag till sparandet i landet – 2 miljarder kronor.

Det här är intressant också ur den synpunkten – vilket för mig över till en annan fråga som Lars Tobisson reste – att det var under 1981 och 1982 som det s. k. skattesparandet var i sin fullkomning. Inte minst Lars Tobisson har stått i den här talarstolen och utropat skattesparandet och skattefondssparandet som en stor succé, en våldsam framgång, där mycket nysparande kom fram på grund av de frikostiga skattesubventionerna. Jag tycker att Lars Tobisson skulle kunna förklara för oss – för det här är faktiskt någonting som behöver förklaras – hur det kan komma sig att samtidigt som staten ger

Fredagen den
8 april 1983

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

utomordentligt generösa villkor för vissa typer av kontoinbetalningar, om man skall uttrycka sig exakt, går hushållssparandet ner till i varje fall mindre än hälften. Det är något av en besynnerlig ironi att statens kostnader för skattesparandet är ungefär lika stora som hushållens nettosparande, dvs. 2 miljarder kronor. Den här affären går i dag ihop – men resultatet är plus minus noll.

Anf. 41 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Finansministern menade att vi moderater under de gångna åren hjälpte mellanpartierna att rasera statsfinanserna. Jag upprepar vad jag sade förut: Jag skryter inte med vad vi åstadkom på det här området under de sex borgerliga åren. Men en viktig orsak till utvecklingen, den kanske allra viktigaste, var socialdemokraternas inställning, den som visades i opposition. Särskilt de båda andra partierna var känsliga för den kritik som hela tiden trummade fram mot att inte den nya borgerliga regeringen kunde hänga med i alla svängar med nya reformer och nya utgifter så som socialdemokraterna föreslog.

Nu är tonen annorlunda. Jag läste nyligen en intervju med finansministern i TCO-tidningen. Hans budskap var där:

”Den svenska krisen är mycket djupare än vad gemene man tror.”

Det var verkligen en skön själs bekännelse!

Om gemene man tror fel på den här punkten, beror det framför allt på att socialdemokraterna inför höstens val var så gemena att de inte såg några ekonomiska problem som inte litet efterfrågestimulans och litet tillväxt kunde lösa. Vem minns inte allt tal om ökat bostadsbyggande, som slutade i Ludvig Svenssons gardinfabrik.

Finansministern säger sig kunna förhindra utträngningseffekter på kreditmarknaden med en stram finanspolitik. Det låter bra. Men vad menas i praktiken? Socialdemokraterna har i årets budgetförslag och i tillkommande propositioner om varvsstöd och annat visat, att man inte avser att hålla igen på utgiftssidan. Där är ingen skillnad. En finanspolitisk åtstramning betyder vanligen, med socialdemokratisk terminologi, skattehöjningar. Men tecknen blir allt tydligare – det har bekräftats i flera vetenskapliga undersökningar – på att vi befinner oss i nerförsbacken av Lafferkurvan.

Någon minskning av budgetunderskottet blir det alltså inte den vägen, och man får akta sig för att knyta några större förhoppningar till de budgetförstärkande effekterna av en konjunkturuppgång. De är obetydliga, vågar jag påstå, jämfört med de automatiskt verkande mekanismer som förstör budgetunderskotten. Därför är det vilseledande att gå ut och säga: Bara det blir litet ökad efterfrågan har vi löst problemen. Så enkelt är det inte. Då blir, återigen, gemene man besviken på de gemena socialdemokraterna.

Finansministern antydde i sitt svar att jag skulle förordna en monetaristisk penningpolitik, som skulle leda till skadligt höga realräntor. Får jag tolka det så att Kjell-Olof Feldt föredrar den andra möjliga utvägen, nämligen en kraftig inflation i Sverige?

Problemen med statsskulden förvärras, som vi redan varit inne på, av att

en stor andel placeras i utländsk valuta. De räntor man behöver betala när man tar upp utländska lån kan förefalla låga. Men erfarenheten visar att kostnaderna blir mycket höga – när man beaktar kursförlusterna. Här har vi alltså en dold kostnad, som kommer att dyka upp på budgetens utgiftssida under kommande år, efter hand som upptagna utlandslån förfaller till betalning. Det kanske inte direkt blir fråga om betalning. Jag antar att lånen skall omsättas – men den här utgiften dyker ändå upp. Jag har inte sett några beräkningar på detta, men jag föreställer mig att den effektiva räntan på utlandsskulden, med den devalveringstakt som numera hålls, ligger på närmare 15 % – alltså väsentligt över den inhemska räntenivån. Det, om något, talar för att man bör försöka begränsa den upplåning som sker i andra länder.

Låt mig säga till finansministern, som tydligen satsar på att betala statskulden med en snabb inflation, att den utländska delen av statskulden inte på samma sätt som den inhemska kan amorteras med hjälp av inflationen. Tvärtom får vi räkna med att en högre inflationstakt i Sverige än i omvärlden framtvingar fortsatta, allt tätare devalveringar, som i stora och tydligen allt snabbare steg förstör utlandsskulden.

Det är inte vilsledande att som jag gjorde beskriva utlandsskuldens ökning som en följd av devalveringen i höstas. Devalveringen gjordes för att förstärka näringslivets konkurrenskraft – det är riktigt. Men andra sidan av den saken är att vi – eller våra barn – får större bekymmer när denna förstörade utlandsskuld skall betalas tillbaka.

Riksgäldsfullmäktige efterlyser i sitt remissyttrande över kreditpolitiska utredningen motiven för att staten skall fortsätta att utomlands låna upp till underskottet i bytesbalansen. Uppenbarligen lindrar det plågan för stunden, men samtidigt växer problemen för framtiden. Vill finansministern redovisa sin syn på den utländska statsupplåningen i framtiden?

Anf. 42 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag skall först säga ytterligare en sak om hushållssparandet, som Lars Tobisson frågade om i sitt första inlägg.

De ändringar i skattesparandet som regeringen vill genomföra kommer att framgå när den pågående utredningen lägger fram sitt förslag. Men jag skall försöka förklara varför vi också anser att speciella stimulanser krävs för hushållssparandet. Vi är övertygade om att de realräntor som krävs för ett ökat hushållssparande är högre än de realräntor som vi bör hålla på marknaden – där vill vi hålla realräntorna så låga som möjligt för att stimulera investeringarna. Det är såvitt jag förstår en samhällsekonomiskt hållbar motivering för skattestimulanser till sparandet. Problemet är att utforma dem på ett sådant sätt att de verkligen ger ett nettoutbyte totalt. Det borgerliga skattesparandet har, som det nu börjat utvecklas, inte givit något sådant utbyte.

När det gäller själva tekniken för statsupplåningen vill jag säga att jag verkligen inte berömmar mig av den framgång som statskuldväxlarna formellt sett är. Tvärtom! Jag är djupt bekymrad över att en så stor del av

Fredagen den
8 april 1983

---

*Om statsupplå-
ningens inverkan
på räntenivån*

statsupplåningen de senaste ett och ett halvt året skett med sex, tolv eller arton månaders löptid. Vid en omsvängning i investeringskonjunkturen – som jag tror kommer att börja avteckna sig nästa år – blir det ett akut problem för riksgäldskontoret, riksbanken och regeringen. Man kan säga att ett problem måhända varit – det var den tidigare regeringen som startade den här typen av statsupplåning – att det har gått så lätt att låna upp pengar med dessa korta växlar. Därmed har man inte gjort klart för alla ansvariga vilka problem underskottet skapar.

Lars Tobisson frågade vad som då är vägen till framgång med den politik som jag skulle vilja föreslå.

Först och främst kanske jag skall säga en sak om finanspolitiken på kort sikt. Vi redovisade i budgetpropositionen i januari ett underskott som beräknas till ungefär 90 miljarder kronor för nästa budgetår. Det hävdades då från oppositionens sida att det var en synnerligen optimistisk för att inte säga bedräglig kalkyl och att det mycket snart skulle visa sig att den inte skulle hålla. Jag minns inte om det var Lars Tobisson – jag tror det var hans partiledare – som började tala om att det var fråga om minst 100 miljarder och mera i budgetunderskott. Jag vill då säga att såvitt vi kan se står sig denna beräkning av budgetunderskottet för nästa budgetår. Det betyder att budgetunderskottet nu reellt sett minskar för första gången på mycket länge.

Jag skall korrigera en sak – om det var missuppfattning eller ett försök till en felbeskrivning av vår politik vet jag inte. Vi satsar definitivt inte på att låta inflationen lösa våra skuldproblem – tvärtom. I den kompletteringsproposition som skall framläggas om några veckor kommer en beslutsam aktion för att varaktigt pressa ned inflationstakten att vara ett huvudtema. I denna proposition kommer vi att närmare utveckla hur det skall gå till. Jag vill tillägga att inflationsutvecklingen i år faktiskt ser mindre skräckinjagande ut än vad de flesta har påstått att den skulle göra. Prognoserna är f. n. sådana, att de visar på att inflationen ligger under 10 % i år. Det är naturligtvis långt ifrån det önskvärda. Eftersom ungefär 4 % beror på devalveringen och ytterligare 1,5 % på skattehöjningen, kan man säga att den underliggande inflationen, alltså den som ger kostnads- och inflationstryck i ekonomin, är nere på 4 %. Om man utgår från att fortsatta devalveringar är uteslutna och skattepolitiken anpassas till kravet på att hålla nere inflationen, har vi större utsikter än på mycket länge att komma ner till de inflationstal som framstår som önskvärda, när vi jämför inflationen här hemma med inflationsutvecklingen utomlands.

Finanspolitikens innehåll, översynen av utgifterna och resten av finanspolitiken kommer att redovisas i kompletteringspropositionen. Det kan jag alltså inte debattera här.

Låt mig till slut, herr talman, påpeka att Lars Tobisson sade någonting som jag tycker är ganska avslöjande. Han skryter inte med den borgerliga ekonomiska politiken. Det hade verkligen varit övermaga att göra det. Han försöker däremot påstå att det var oppositionens fel att de borgerliga regeringarna och den borgerliga riksdagsmajoriteten inte kunde föra en mera

ansvarsfull och mindre underskottsskapande ekonomisk politik. Han sade att den borgerliga majoriteten inte kunde regera därför att det fanns en socialdemokratisk opposition. Slutsatsen är given: borgerliga regeringar fungerar bara om de inte har några oppositionspartier i riksdagen. Jag måste säga att det är en långt gången förändring av svensk parlamentarism som krävs för nästa borgerliga regering.

Anf. 43 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Borgerliga regeringar fungerar när de för en borgerlig politik. Att så är fallet kan finansministern få se efter valet 1985.

Kjell-Olof Feldt var stolt över att prognosen avseende budgetunderskottet för 1983/84 står sig efter ett par månader. Det är egentligen rätt anmärkningsvärt att den bara står sig, för det har sedan prognoserna gjordes hänt en del saker som regeringen naturligtvis inte kan tillskriva sig förtjänsten av: sjunkande oljepriser, över huvud taget en nedåtgående takt i den internationella inflationen och räntorna. Det borde rimligtvis ha lett till att prognosen från januari kunde ha justerats ner. Men så blir inte fallet med tanke på de utgifter som man öser på med. Nu är det inte mycket till hjälp, även om man lyckas hålla budgetunderskottet vid 90 miljarder, därför att dessa 90 miljarder läggs till statsskulden och skall förräntas. Räntebördan växer och växer och kommer kanske snart att överskrida hela budgetunderskottet.

På samma sätt som yttre faktorer har hjälpt till när det gäller prognosen avseende budgetunderskottet nästa år har dessa faktorer naturligtvis hjälpt till att klara regeringens inflationsprognos. När nu finansministern säger att han satsar på ett program mot inflationen, vill jag påpeka att det inte hjälper med ord. Det måste till åtgärder mot det stora budgetunderskottet – och det är fortfarande stort om det kan hållas fast vid 90 miljarder – och mot de ständigt ökande offentliga utgifterna som tar en växande del av den totala produktionen i landet.

Kjell-Olof Feldt svarade inte på min fråga om utlandet: alltså Sverige i jämförelse med andra länder. Låt mig då själv göra en sådan jämförelse. Även om Sveriges utförsäkning vad gäller budgetunderskott och statsskuld går mycket snabbt, finns det fortfarande några länder nedanför oss i backen. Det kan vara lärorikt att studera deras agerande.

Vi kan då inte jämföra oss med den en gång under socialistiskt styre så sjuka brittiska ekonomin. I Storbritannien är budgetunderskottet nu nere i bara några få procent av bruttonationalprodukten. Det råder överskott i utrikesbalansen, och inflationen är under 5 %. Nej, vi tävlar nu i den ekonomiska politikens nedflyttningsserie med länder som Italien, Belgien och Danmark.

Italien har valt att finansiera budgetunderskottet genom att släppa fram en snabb ökning av penningmängden som leder till en inflationstakt nära 20 %. Det har varit möjligt bl. a. därför att det inhemska hushållssparandet är så stort att man sluppit någon mer omfattande utlandsupplåning.

Belgien och Danmark har på senare tid valt en annan väg under borgerliga

Fredagen den
8 april 1983

*Om reglerna för
debitering av preli-
minär B-skatt*

regeringar. De har placerat den statliga nyupplåningen inom landet, vilket har lett till höga realräntor och tvingat företagen att täcka sina kreditbehov utomlands.

Sverige har hittills kunnat hålla både en inflationstakt som är lägre än Italiens och en räntenivå som är lägre än Belgiens och Danmarks. Förklaringen är främst att den ekonomiska aktiviteten i näringslivet varit så låg att någon större konkurrens om kreditmedlen inte funnits. Därtill kommer att man skjutit problemen på framtiden genom att staten täckt underskottet i bytesbalansen via utländsk upplåning.

Kjell-Olof Feldt har inte svarat på hur han ser på den saken för framtiden. Jag förutser för min del att statens lånebehov efter en kortare period, kanske fram till årets slut då räntenivån och inflationstakten t. o. m. kan sjunka något under intryck av utvecklingen i viktiga konkurrentländer, kommer att verka uppdrivande på både inflationen och räntenivån.

Att finansministern delar dessa farhågor framgick av hans svar till mig i finansdebatten, där han anvisade likviditetsindragning från företagen till statsverket som ett sätt att lösa statens finansieringsproblem utan att driva upp marknadsräntan. Av det finansministern då sade kunde man ana ett inslag av konfiskatoriska planer som inte kommit till uttryck hittills i dag.

Samma dag som vi hade haft det meningsutbytet fick jag under ögonen en intervju i riksgäldskontorets tidning med Sören Andersson, som är chefekonom på Sparbankernas Bank och närstående åtminstone finansministerns medarbetare. Sören Andersson, som f. ö. också anser att vi går mot höga räntor eller snabb inflation, anger som en tredje väg vad han kallar en aktiv statsskuldpolitik. Termerna är som hämtade ur socialdemokratisk propaganda. Därmed avser han en lagstiftning om tvångssparande för företag och hushåll i statspapper.

Är finansministerns förtegenhet på den här punkten i dag ett utslag av att han inser att om man börjar orda om sådana planer avskräcker det snabbt från alla frivilliga placeringar i premieobligationer eller statsskuldväxlar? Pengarna är ju mycket lättare att konfiskera om de redan finns under statens kontroll. Om det inte är på det viset, vilket jag hoppas, vill då finansministern entydigt förklara att det inte kan bli tal om konfiskatoriska åtgärder för att klara finansieringen av budgetunderskottet och statsskulden?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1982/83:364 om reglerna för debitering av preliminär B-skatt

Anf. 44 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bertil Jonasson har – med anledning av en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1983 och som innebär att preliminär B-skatt skall beräknas till 120 % av den slutliga skatt som påförts den skattskyldige året före inkomståret – frågat mig

1. om jag anser att handläggningen av lagändringen står i full överensstämmelse med regeringsformens förbud mot retroaktiv skattelagstiftning.

2. om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att informera om de möjligheter som fortfarande finns att korrigera för högt debiterad B-skatt.

Mitt svar på Bertil Jonassons första fråga är att det inte är fråga om någon retroaktiv lagstiftning. Föreskriften trädde i kraft den 1 januari 1983 och avser B-skatt som skall inbetalas under uppbördsåret 1983/84 med början under mars månad 1983. De skattskyldiga som ansett sig ha skäl att ansöka om annan grund för beräkning av B-skatten redan inför uppbörden i mars har vidare haft möjlighet att göra detta i den ordning som är föreskriven.

Den andra frågan gäller informationen till de skattskyldiga. Riksskatteverket har i ett särskilt upplysningsblad som sänts ut tillsammans med B-skattsedlarna informerat om de nya reglerna och om möjligheten att begära jämkning. Jag anser därför inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Anf. 45 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret på min fråga.

Människor med B-skatt hade möjligheter att före den 1 december deklarerera sin inkomst om den avvek från tidigare inkomst, nämligen inkomsten för 1981. Naturligtvis gick de då ut ifrån att inkomstberäkningen för 1983 skulle bli ungefär densamma som gällde för inkomsten 1981 och uraktlät att lämna preliminär deklARATION. De visste inte i november att riksdagen skulle fatta ett beslut den 17 december om uttaget av preliminär skatt. Så kom riksdagsbeslutet om en höjning på 20 %, och då var tiden för möjligheten att lämna preliminär deklARATION utgången. Jag ifrågasätter huruvida detta förfaringsätt överensstämmer med regeringsformen 2 kap. 10 § andra stycket, förbud mot retroaktiv skattelagstiftning.

Nu säger finansministern att det inte är fråga om retroaktiv lagstiftning. Om detta kan man tvista. Det är i alla fall en debitering, som de som har B-skatt är skyldiga att betala. Det är inte stor idé att nu bråka om lagligheten i det hela, och det skall jag inte göra. Nu får man gå ut ifrån den faktiska situation som B-skattebetalarna befinner sig i.

Med hänsyn till att riksdagsbeslutet kom drygt en halv månad efter det att tiden för möjligheten att inlämna preliminär deklARATION utgått, bör nu enligt min mening rätt att lämna in preliminär deklARATION föreligga efter riksdagsbeslutet. Vi skall ha klart för oss att de flesta B-skattebetalarna är jordbrukare eller småföretagare, en grupp som sitter illa till i dagens läge. Det är långt ifrån säkert att deras inkomst är 20 % högre 1983 än den var 1981. Jag vet att det alltid går att preliminärdeklarerera, men frågan är också om dessa "för sent" inkomna deklARATIONER beaktas på samma sätt som om de inkommit inom föreskriven tid.

Finansministern måste medge att man från regeringens sida varit sent ute. Av finansministerns svar framgår nu att B-skattebetalarna har haft möjligheter att inkomma med preliminär deklARATION, och det beskedet tackar jag för.

Nr 114

Fredagen den
8 april 1983

*Om reglerna för
debitering av preli-
minär B-skatt*

Beträffande frågan om information till B-skattebetalarna är det bra om information utgått som klart utvisar att de haft rätt att inkomma med deklARATION även efter den 1 december. Av kritik och uttalanden som förekommit synes detta ha varit oklart. Efter finansministerns svar i dag bör sådan oklarhet ej längre föreligga.

Med detta tackar jag än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1982/83:163 till justitieutskottet

12 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:2291 till försvarsutskottet

1982/83:2292 till arbetsmarknadsutskottet

13 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:166 Inskränkt skattskyldighet för Alva och Gunnar Myrdals stiftelse
m. fl.

1982/83:167 Ändring i byggnadslagen (1947:385) m. m.

14 § Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkande

1982/83:30 Undantag från lagfartskravet beträffande vissa äldre förvärv
(prop. 1982/83:54)

Kulturutskottets betänkanden

1982/83:21 Radiö och television (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:22 Anslag till internationellt-kulturellt samarbete (prop. 1982/
83:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

1982/83:22 Bidrag till studieförbunden m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:26 Avfallshantering och återvinning

Näringsutskottets betänkande

1982/83:29 Godkännande av 1982 års internationella jutcavtal (prop.
1982/83:106 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:21 Arbetsmarknadspolitiken (prop. 1982/83:100 delvis)

15 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 8 april

1982/83:405 av *Margaretha af Ugglas* (m) till statsrådet Roine Carlsson om ansvars- och insynsförhållandena i statliga verk med dotterbolag:

I ett frågesvar i kammaren den 9 december 1982 förklarade statsrådet Roine Carlsson att han inte fann anledning att dra några principiella slutsatser av händelserna förknippade med domänkoncernens husaffärer.

Sedan dess har JK:s granskning av domänverkets agerande presenterats, och riksrevisionsverket har beslutat att intensifiera sin genomgång av affärsverkens 1 200 dotterbolag.

Mot bakgrund av ovanstående hemställas att till statsrådet Roine Carlsson få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet fortfarande att händelserna i domänkoncernen inte aktualiserar principiella frågeställningar vad beträffar ansvars- och insynsförhållanden i statliga verk som bedriver affärer i dotterbolagsform?

2. Ämnar statsrådet vidtagna åtgärder som syftar till att ansvars- och insynsfrågorna i affärsverken med dotterbolag får en mer tillfredsställande utformning i framtiden?

16 § Kammaren åtskildes kl. 11.24.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

---

*Meddelande om
fråga*